MOLDOVA: RAPORT ASUPRA DREPTURILOR OMULUI PE ANUL 2016

Notă: *Dacă nu se specifică altfel, toate referirile din acest raport exclud regiunea secesionistă Transnistria.*

REZUMAT

Moldova este o republică cu o formă de democrație parlamentară. Constituția prevede o democrație multipartită cu ramura legislativă și ramura executivă, precum și un sistem judiciar independent și o separare clară a puterilor. Autoritatea legislativă este investită în parlamentul unicameral. Partidele pro-europene au păstrat o majoritate parlamentară în alegerile din 2014, care au respectat majoritatea angajamentelor față de Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), Consiliul Europei, precum și alte angajamente internaționale, cu toate că observatorii locali și internaționali şi-au exprimat îngrijorarea cu privire la includerea și excluderea anumitor partide politice. La 20 ianuarie un nou guvern a fost format, după două încercări nereușite de a desemna un candidat la funcția de prim-ministru. Reprezentanții opoziției și societății civile au criticat procesul de formare a guvernului ca fiind netransparent. La 4 martie Curtea Constituțională a decis ca fiind neconstituțional un amendament care a împuternicit Parlamentul să aleagă președintele și a restabilit alegerile prezidențiale prin vot popular direct și secret. Două runde de alegeri prezidențiale au avut loc la 30 octombrie și 13 noiembrie, având ca rezultat alegerea lui Igor Dodon. Potrivit concluziilor preliminare ale misiunii OSCE de observare a alegerilor, ambele runde au fost corecte şi au respectat libertățile fundamentale. Observatorii interni şi internaționali au remarcat, cu toate acestea, o acoperire polarizată și neechilibrată a mass-mediei, o retorică dură și intolerantă, o lipsă de transparență în finanțarea campaniei electorale, precum și cazuri de abuz al resurselor administrative.

Autoritățile civile au menţinut un control eficient asupra forțelor de securitate.

Corupția pe scară largă, în special în sectorul judiciar, a continuat să fie cea mai importantă problemă a drepturilor omului în timpul anului. Monopolizarea presei locale, care ar fi servit interesele câtorva figuri politice, a fost un obstacol în calea libertății de exprimare și a disponibilitatăţii informațiilor imparțiale. Violența în familie a rămas o problemă larg răspândită.

Alte probleme semnificative au inclus: acuzațiile de tortură și maltratare de către poliție, gardieni de închisoare şi personalul de la instituțiile psiho-neurologice; violența împotriva recruților; centrele de detenție şi închisori cu regim dur și supraaglomerate; amenințările la adresa ziariștilor și presiuni asupra lor pentru auto-cenzură; traficul de persoane; discriminarea romilor; discriminarea față de persoanele homosexuale (lesbiene și gay), bisexuali, transsexuali și intersex (LGBTI); discriminarea socială și oficială împotriva persoanelor cu HIV/SIDA; implementarea limitată a drepturilor angajaților; și munca minorilor.

Deşi autoritățile au investigat rapoarte de abuz oficial în serviciile de securitate și în alte organizații, rareori i-au urmărit penal şi pedepsit cu succes pe oficialii acuzaţi de încălcări ale drepturilor omului, complicitate la trafic sau corupție. Urmăririle penale selective ale oficialităților din motive politice au crescut pe parcursul anului. Ancheta în dispariția a peste un miliard de dolari din sistemul bancar național a condus la o serie de arestări și condamnări ale unor actuali și foști oficiali de nivel înalt. Impunitatea a rămas o problemă majoră.

În 1990 separatiștii au declarat o „Republică Moldovenească Nistreană“ (Transnistria) de-a lungul frontierei cu Ucraina. Un acord de încetare a focului din 1992 a stabilit o forță de menținere a păcii cu unităţi moldoveneşti, ruse şi transnistrene. Guvernul central nu şi-a exercitat autoritatea în regiune, iar autoritățile transnistrene au guvernat prin structuri administrative paralele. Autoritățile transnistrene ar fi intervenit în activități politice și electorale atât în alegerile parlamentare din 2014, cât și în cele prezidenţiale din 2016. Au existat rapoarte regulate că poliția a practicat tortură, arestări arbitrare, detenţii ilegale și a exercitat presiuni asupra școlilor cu predare în grafia latină.

Secțiunea 1. Respectarea integrității persoanei, inclusiv libertatea contra acțiunilor privind:

a. Privarea arbitrară de viață și alte omucideri ilegale sau motivate politic

Nu au existat rapoarte că guvernul sau agenții acestuia au comis uciderii arbitrare sau ilegale în cursul anului.

Guvernul nu a făcut nici un progres în tragerea la răspundere a oficialităților răspunzătoare de represiunea forțelor de securitate privind demonstrațiile post-electorale din 2009, care s-au soldat cu trei decese (vezi Secţiunea 1.d.).

b. Dispariția

Nu au existat rapoarte de dispariţii motivate politic.

c. Tortura și alte pedepse şi tratamente chinuitoare, inumane sau degradante

Deși legea interzice astfel de practici, rapoarte de abuz fizic și tortură de către poliție au continuat să existe. Procuratura Generală a raportat o scădere a cazurilor de tortură și tratament inuman ca urmare a unei politici de toleranță zero și a unor campanii sociale promovate în instituțiile de aplicare a legii și centrele de detenție. Abuzul fizic, inclusiv tratamentul inuman și degradant, a continuat să fie o problemă în închisori și instituțiile psihiatrice.

Conform Codului Penal, condamnarea pentru tortură prevede o pedeapsă de până la 10 ani de închisoare. Persoanele găsite vinovate de torturarea minorilor, a femeilor însărcinate sau a persoanelor cu handicap sau de comiterea de acte de tortură soldate cu moarte sau sinucidere pot pot aduce condamnări de până la 15 ani închisoare, fără posibilitatea de amnistie. Un act

deliberat al unui funcționar public, care duce la suferințe fizice sau psihice, se pedepsește cu închisoarea de doi până la șase ani sau cu amendă între 7.500 și 9.900 de lei (între 620 și 820 de dolari) și cu interdicția de a deține o funcție publică. Legea interzice instanțelor de judecată să să dea pedepse cu suspendare pentru persoanele condamnate pentru tortură.

În prima jumătate a anului Procuratura Generală a primit 331 de plângeri referitoare la tortură și maltratare, dintre care în 151 au implicat poliția judiciară, 42 poliția rutieră, iar 68 - alte unități de poliție, inclusiv unități de jandarmi (o forță specială de poliție responsabilă de ordinea publică și paza de frontieră) și ofițeri vamali. Procurorii au inițiat 63 de acţiuni penale și au trimis în instanţă 17 cazuri. Poliţia ar fi aplicat tortura ca mijloc de intimidare pentru a obține probe și mărturii, și pentru a pedepsi pentru presupuse infracțiuni. Cele mai multe dintre presupusele incidente au avut loc pe stradă sau în locuri publice, urmate de cele de la secțiile de poliție și centrele de detenție. În instituțiile psihiatrice s-au înregistrat două cazuri de presupusă tortură, iar în instituțiile de învățământ s-au înregistrat șase cazuri. Cele mai multe incidente au fost bătăile (231 de acuzații), urmate de amenințări sau alte forme de abuz psihologic (37 de acuzații) și metode speciale, cum ar fi bătăi folosind bastoane de cauciuc, sticle de apă și cărți (16 acuzații). Poliția ar fi continuat să folosească metode de tortură care nu lasă urme fizice. Experții au remarcat faptul că tortura psihologică și tratamentele umilitoare au fost frecvente în penitenciare și în instituţiile de psihiatrie.

Avocatul poporului pentru drepturile omului a raportat că cele mai multe acuzații de tortură și condiții inumane de detenție au avut loc la Penitenciarul nr. 13 din Chișinău, Penitenciarul nr. 2 din Lipcani, Penitenciarul nr. 15 din Cricova și Penitenciarul nr. 18 din Brăneşti. Mecanismul național antitortură al Avocatului Poporului nu a fost operațional în cursul anului ca urmare a unei reforme a Biroului Avocatului Poporului după adoptarea noii Legi privind Avocatul Poporului.

În ciuda unei scăderi a presupuselor cazuri de tortură, experții în domeniul drepturilor omului au menționat că numărul de cazuri a fost mai mare decât cel raportat întrucât unele persoane nu au raportat cazuri de tortură pentru că nu au încredere în justiție. Numărul mare de achitări în cazurile de tortură a scos în evidență deficiențe în lege și în procedurile cazurilor.

Autoritățile au încadrat în infracțiuni mai ușoare unele incidente de presupusă tortură de către poliție, cum ar fi abuzul de putere, pentru care pedepsele sunt mai mici și termenul de prescripţie este de numai 3 luni. Această practică a permis judecătorilor să emită sentințe cu suspendare pe baza „profilului moral bun“ al ofițerilor infractori sau să respingă cazuri, dacă termenul de prescripție expirase.

În luna mai 2014 Curtea de Apel Chișinău l-a condamnat pe ofițerul de poliție Radu Starinschi la doi ani de închisoare pentru torturarea lui Sergiu Creţu, un protestatar reținut la Chișinău după alegerile parlamentare din 2009. În iunie 2015, în baza unei hotărâri a Curții Constituționale care a constatat ca neconstituţională anularea termenului de prescripţie, Curtea de Apel și-a

revizuit decizia şi a dispus suspendarea executării pedepsei până la pronunțarea hotărârii finale a Curții Supreme de Justiție. În decembrie 2015 Curtea Supremă de Justiție a menținut decizia de achitare a instanței inferioare. Radu Starinschi a avut, de asemenea, posibilitatea de a pretinde daune morale de la stat în valoare de 36.000 de lei (1.800 de dolari).

Tratamentul umilitor şi degradant al pacienților din instituțiile psiho-neurologice a rămas o problemă majoră. În urma vizitei sale cele mai recente în țară, în 2015, Catalina Devandas-Aguilar, raportoare specială a ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, a făcut unele constatări îngrijorătoare privind persoanele cu handicap din instituții, inclusiv instituțiile psihiatrice rezidențiale și instituțiile rezidențiale psiho-neurologice. Raportoarea a menționat că autoritățile au deținut minori și adulți cu dizabilități - uneori, pe viață - în condiții inumane, i-au neglijat și i-au tratat într-un mod inuman. Au existat, de asemenea, acuzații de abuz fizic, mental și sexual comise în aceste instituţii.

Potrivit Institutului pentru Drepturile Omului din Moldova (IDOM), pacienţii din instituțiile rezidenţiale de psihiatrie și instituțiile psiho-neurologice au fost victime ale violului, abuzului fizic, au fost privați de libertate și au fost supuși unui tratament medicamentos forțat. Au existat rapoarte credibile de tratament medicamentos forțat, avort forțat, exploatarea prin muncă și abuz fizic și sexual în spitalele de psihiatrie din cadrul Ministerului Sănătății. Procedurile judiciare au continuat în cazul unui medic de la o instituție la Bălți, arestat în 2013 pentru viol în serie, agresiune sexuală și pentru abuzul pacienților. Ancheta a arătat că doctorul efectuase 18 avorturi forțate asupra victimelor agresiunilor lui sexuale, toate ffind paciente cu dizabilități mintale. Autoritățile au descoperit că una din cele 17 victime identificate în timpul investigațiilor a decedat în 2014, iar a doua a decedat în circumstanțe necunoscute în același an. Medicul a rămas sub arest la domiciliu în timpul procedurilor de judecată. În octombrie o instanţă de judecată l-a declarat pe medic vinovat de multiple capete de acuzare de viol și l-a condamnat la 13 ani închisoare.

Procuratura Generală a raportat o creștere a abuzurilor comise în armată. În 2015 procurorii militari au înregistrat 502 infracțiuni în armată și au deschis 224 de cauze penale, dintre care 171 au fost infracțiuni militare și 43 reglementate de legislaţia civilă. Dintre acestea, procurorii au investigat 35 de cazuri de violență împotriva recruților din armată și 2 cazuri de viol.

Potrivit unui raport al ONG-ului pentru drepturile omului Promo-Lex, nu a existat nici un mecanism pentru a investiga presupusele acte de tortură din Transnistria. Potrivit raportului, nu au existat cazuri penale pentru „furnizarea de declarații sub constrângere prin violență, umilire sau tortură“ în timpul celor 3 ani de la înființarea „comisiei de anchetă“ transnistrene în 2012. Promo-Lex remarcat faptul că în regiunea transnistreană autoritățile au aplicat cele mai inumane şi degradante tratamente pentru a obține mărturii. Promo-Lex a continuat să primească plângeri de la presupusele victime ale torturii și ale tratamentelor inumane sau degradante aplicate de către forțele de securitate transnistrene. Într-un caz, Alexandr Lipovcenco, un tânăr ucrainean din Dnestrovsk, a fost condamnat la 3 ani închisoare pentru „extremism“, pentru că scrisese într-un

caiet vechi că doar forțele ONU ar putea aduce ordinea în Transnistria și se plânsese de bătăile și de condițiile inumane de detenție în timp ce fusese încarcerat cu alţi 8 colegi de celulă.

Bătăile şi tratamentul umilitor în ceea ce este de fapt armata transnistreană au continuat pe parcursul anului. În ianuarie un student de la Academia Militară din Tiraspol s-ar fi sinucis prin împușcare. Rudele tânărului au contestat cauza decesului, dar autoritățile nu au efectuat o investigație corectă şi nici nu au făcut publică cauza decesului.

Condiţiile din închisori şi centrele de detenţie

Condiţiile din cele mai multe închisori și centre de detenție, inclusiv cele din Transnistria, au rămas aspre și nu s-au îmbunătățit în mod semnificativ în timpul anului.

Condiţiile fizice: Închisorile și centrele de detenție au fost supraaglomerate. În octombrie numărul total de deţinuţi şi arestaţi preventiv a fost 7.872, cu 5.721 de deținuți în închisori și 2.151 de persoane în centrele de detenție preventivă. Capacitatea maximă oficială a fost de 6.019 deținuți pentru închisori și 2.635 pentru centrele de detenție preventivă, dar experții pentru drepturile omului au afirmat că capacitatea maximă oficială a depășit standardele necesare. Supraaglomerarea a rămas o problemă în cele mai multe instituţii de detenție.

În timpul ultimei sale vizite de monitorizare a țării, în septembrie 2015, o delegație a Comitetului Consiliului Europei pentru Prevenirea Torturii (CPT) a menționat că a primit o serie de acuzații de maltratare fizică a deținuților minori de către personalul de la închisoarea Goian pentru comportament nediscplinat. Presupusele maltratări au constat din pălmuiri, pumni, lovituri cu piciorul și lovituri cu bastonul. CPT-ul a găsit dovezi privind un număr de cazuri de violență împotriva deținuţilor la închisoarea din Soroca și, într-o mai mică măsură, la închisorile din Chișinău și Rezina.

Avocatul poporului pentru drepturile omului a făcut 68 de vizite preventive și de monitorizare în penitenciare, instituții psihiatrice și unităţi militare în anul 2015. Ca și în anii precedenți, principalele deficiențe constatate sunt supraaglomerarea locurilor de detenție, iluminarea insuficientă, condițiile sanitare precare, hrana insuficientă pentru cei din centrele de detenție preventivă și îngrijirea medicală neadecvată a deținuților. Avocatul parlamentar a alertat Biroul Procurorului General cu privire la două potențiale cauze penale și a făcut 15 recomandări pentru instituțiile care au comis abuzuri.

Potrivit raportului avocatului parlamentar din 2015 şi monitorizării ONG-urilor pentru drepturile omului, cele mai importante probleme din penitenciare și centrele de detenție preventivă au fost supraaglomerarea, lipsa de îngrijire medicală, iluminatul necorespunzător, slaba aerisire, mese insuficiente, precum și condiții sanitare și de igienă precare. Penitenciarul nr. 13 din Chișinău a avut cele mai proaste condiții. În mai mult de 15 de cazuri în 2015, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a constatat că condițiile de detenție de la Penitenciarul nr. 13 nu au respectat Convenția Europeană a Drepturilor Omului din cauza supraaglomerării, a condițiilor

sanitare și de igienă precare și a hranei insuficiente si de proastă calitate. În decembrie 2015 Avocatul Poporului a făcut o declarație cerând autorităților să închidă penitenciarul din cauza condiţiilor inumane de detenție.

Câţiva deţinuţi binecunoscuţi de la Penitenciarul nr.13 din Chișinău s-au plâns de detenţia în celulele situate în subsolul închisorii, care nu îndeplineeau standardele naționale sau internaționale. Celulele au fost supraaglomerate (în unele celule un număr de până la 16 deținuți s-au aflat pe o suprafață de 24 de metri pătraţi), neigienice (toalete despărțite doar printr-o perdea de zona de dormit; mucegai și murdărie pe pereți) și lipsite de ventilație, lumină naturală sau acces permanent la apă pentru igiena personală.

În timpul vizitei din 2015 CPT a remarcat că, în majoritatea închisorilor vizitate, spațiul vital deseori nu respectat standardul național de cel puțin 4 metri pătraţi pentru un deținut. În special, nivelul de supraaglomerare de la închisorile din Chișinău și Soroca a atins proporții îngrijorătoare. Condițiile de detenție din cele două închisori au fost inadecvate, cu reparații într-o stare foarte precară, igienă necorespunzăatoare, acces limitat la lumina naturală, instalații sanitare insalubre, infestare cu paraziți și saltele uzate şi murdare, pe care CPT-ul le-a considerat tratament inuman și degradant. CPT-ul a constatat, de asemenea, că administrația închisorilor a adus contribuții insuficiente pentru achiziționarea de medicamente și că unitățile de multe ori se bazau pe ajutor umanitar și pe sprijin din partea familiilor deţinuţilor.

Avocatul poporului a remarcat că situația de la locurile de detenție din secțiile de poliție nu s-a schimbat pe parcursul anului. Avocatul poporului a raportat condiții inadecvate de distribuire a hranei; condiții sanitare necorespunzătoare la dușuri; facilități medicale neadecvate; și o lipsă de perne, saltele, lenjerie de pat și îmbrăcăminte curate. Facilitățile de detenție, situate mai ales în subsolurile secțiilor de poliție, în general, nu au avut acces la lumină naturală, aerisire adecvată și canalizare. Deţinuţii au avut un buget alimentar zilnic de aproximativ 20 de lei (1 dolar). ONG-urile pentru drepturile omului au remarcat și faptul că deținuții preventivi nu au beneficiat nici de hrană în zilele cu ședință de judecată. - o problemă potențial gravă pentru deținuții transportați de la mare distanță de locul de judecată, ceea ce, în unele cazuri, a însemnat că nu au primit mâncare o zi întreagă. Condițiile de transport pentru arestaţii preventivi au fost, de asemenea, deficitare.

Îngrijirea sănătății a fost inadecvată în majoritatea penitenciarelor. Reglementările guvernamentale impun autorităților să separe persoanele suspectate de tuberculoză de ceilalți deținuți. Autoritățile au plasat deseori persoane cu diverse alte boli împreună cu persoane cu diagnostic neconfirmat de tuberculoză, expunându-le la posibile infecţii.

Maltratarea deținuților de către poliţie a rămas o problemă majoră în Transnistria. Condițiile de detenție din regiune nu s-au îmbunătățit pe parcursul anului. Avocatul parlamentar local a primit 92 de plângeri de la deținuți în 2015. Cele mai multe se referă la timpul excesiv de detenție, lipsa de îngrijire medicală adecvată, precum și la condițiile precare de detenție. Avocatul parlamentar

a raportat, de asemenea, că 59 de deținuți au fost infectați cu tuberculoză pulmonară și 141 au avut HIV/SIDA. El a mai menționat o creștere a numărului de deținuți, care s-a soldat cu supraaglomerare și înrăutățirea condiţiilor de detenţie.

Administrare: Procedurile interne de investigare în sistemul penitenciar au fost slabe, iar deținuții au continuat să aibă acces limitat la mecanismele de reclamații. În timp ce deținuții au avut, în general, dreptul de a depune plângeri la autoritățile judiciare, unii deținuți au raportat acte de cenzură și pedepse aplicate de personalul închisorii sau de la alţi deținuți, înainte sau după depunerea plângerilor.

Deţinuţii în perioada inițială a executării pedepsei și cei care executau pedepse pe viață nu au avut dreptul la vizite de lungă durată. Deținuții și rudele lor au raportat un procedeu împovărător pentru obținerea aprobărilor de vizită, care de multe ori a împiedicat efecturea acestor vizite. În luna septembrie Uniunea Avocaților a trimis o plângere la Ministerul Justiției cu privire la restricțiile privind accesul avocaților la clienții lor în Penitenciarul nr. 13, conform noilor norme adoptate de către administrația penitenciarului, care au impus bariere artificiale pentru vizitarea deținuților. Ca răspuns la plângere, ministerul a revocat regulile. La 10 noiembrie, directorul Penitenciarului nr. 13 a fost sancționat pentru că nu permitea vizite la un fost prim-ministru aflat în închisoare, în ciuda hotărârilor judecătorești anterioare. A doua zi directorul închisorii a demisionat.

Autorităţile ar fi izolat aleatoriu și ar fi limitat accesul familiilor și avocaților persoanelor arestate în legătură cu celebrul caz de fraudă bancară.

Informaţii fiabile privind administrarea penitenciarelor din regiunea transnistreană nu au fost, în general, disponibile. Autoritățile transnistrene au raportat că aproximativ 3.000 de persoane au fost arestate în regiune.

Monitorizarea independentă: Guvernul a permis o monitorizare independentă a condițiilor de detenție de către observatori locali şi internaţionali pentru drepturile omului, iar oficialii închisorii, în general, au permis observatorilor să-i intervieveze direct pe deținuți. Deseori încercările organizaţiei Amnesty International, ale avocatului poporului şi ale ONG-urilor pentru drepturile omului de a-i vizita pe deținuții arestați în legătură cu cazul de fraudă bancară din țară au eșuat.

Nu au fost raportate cazuri de monitorizare independentă a facilităților de detenție din regiunea transnistreană pe parcursul anului. Deși avocatul poporului local a creat un grup consultativ conceput pentru a servi ca mecanism de monitorizare, autoritățile locale a refuzat accesul grupului la 3 instituții de detenție sub pretextul că era imposibil să se garanteze siguranța lor fizică în timpul întâlnirilor cu deţinuţii.

d. Arestul arbitrar sau detenţia arbitrară

Legea interzice arestul arbitrar și detenția arbitrară, dar au existat cazuri în care autoritățile nu au respectat aceste interdicţii.

Potrivit rapoartelor organizaţiei Promo-Lex, poliția a reţinut în mod obișnuit persoanele căutate de autoritățile nerecunoscute transnistrene și le-au transferat organelor de aplicare a legii din Transnistria, fără proces echitabil. Instanțele din Moldova hotărâseră anterior că acordul din 1999 prin care s-a stabilit o astfel de cooperare este neconstituțional, dar practica a continuat neoficial.

În Transnistria autorităţile s-ar fi implicat în arestarea și detenția arbitrară a persoanelor cu impunitate. Au existat cazuri în care autoritățile transnistrene au arestat persoane pe baza unor acuzaţii inventate, fără proces echitabil.

Rolul poliţiei şi al aparatului de securitate

Poliția naţională este organul principal de aplicare a legii și este responsabilă pentru securitatea internă, ordinea publică, circulaţie, migrație şi paza frontierelor. Poliţia este împărțită în poliție judiciară şi poliție de ordine publică și este subordonată Ministerului Afacerilor Interne. Agențiile din cadrul ministerului sunt Inspectoratul General al Poliției, Poliția de Frontieră, Serviciul Protecției Civile, Jandarmi, şi Biroul Migrație și Azil. Ministerul a făcut puține progrese în punerea în aplicare a reformelor pentru combaterea abuzurilor și corupţiei.

O lege adoptată în iunie şi pusă în aplicare în august a modificat structura Procuraturii Generale. Noua lege reglementează activitatea a două birouri specializate ale parchetului, biroul procuraturii anticorupție și biroul procuraturii privind combaterea crimei organizate și care se ocupă cu cazuri speciale (de exemplu, combaterea crimei organizate, a terorismului și a torturii). În conformitate cu noua lege, la 25 noiembrie Parlamentul a adoptat amendamente la constituție care au modificat procesul de numire a procurorului general. Potrivit amendamentelor, Consiliul Superior al Procurorilor nominalizează candidați la funcția de procuror general, iar președintele numește unul dintre candidați cu un mandat unic de 7 ani. Anterior, Parlamentul avea această autoritate de numire.

Guvernul nu a făcut nici un progres în tragerea la răspundere a oficialilor pentru represiunea forțelor de securitate privind demonstrațiile post-electorale din 2009, care s-a soldat cu 3 decese. În aprilie Procuratura Generală a prezentat statistici cu privire la cazurile legate de revoltele din 2009. Procurorii au deschis 71 de dosare penale, inclusiv 42 pentru presupuse torturi, 19 pentru abuz de putere și 10 pentru alte infracțiuni. Procuratura Generală a finalizat și trimis în judecată 28 de dosare împotriva a 47 de ofițeri de poliție. Judecătorii au emis sentinţe finale în 17 cazuri împotriva a 27 de angajați din organele de implementare a legii. Instanțele au achitat 14 ofițeri de poliție și a emis două amenzi administrative și 10 sentințe cu suspendare. Procuratura Generală a

menționat o întârziere în examinarea a 13 cazuri trimise la instanțe în 2009 și 2010 împotriva a 24 de ofițeri poliție.

Procedurile de arestare şi tratamentul deţinuţilor

Legea permite judecătorilor să emită mandate de arestare pe baza probelor primite de la procurori. Autoritățile trebuie să îi informeze cu promptitudine pe detinuţi despre motivele reținerii și să descrie acuzațiile împotriva lor. Suspecții pot fi reținuți fără a fi puși sub acuzare timp de 72 ore. În cel mai recent studiu privind protejarea garanțiilor procedurale în faza ce precede procesul, Amnesty International a constatat încălcări grave ale normelor procedurale la arestare și in timpul detenției preventive. Potrivit studiului, în cele mai multe cazuri, autoritățile au chemat persoane la secția de poliție fără citaţie sau le-au luat în custodia poliției fără să le informeze de acuzațiile împotriva lor. În multe cazuri, autoritățile au forțat sau au intimidat persoanele reținute obligânadu-le să furnizeze mărturii pentru presupusa infracţiune fără prezența avocatului. În unele cazuri, interogatoriul la poliție a depășit numărul legal de trei ore. Alte încălcări au inclus modificarea intenționată a protocoalelor, reținerea de către poliție cu depășirea limitelor legale de timp, precum și negarea dreptului la un avocat sau a dreptului de a comunica cu rudele.

Odată ce a fost acuzat, un deținut poate fi eliberat până la proces. Legea prevede eliberarea pe cauțiune, dar autoritățile în general, nu au folosit-o din cauza lipsei de mecanisme practice de implementare. În loc de detenție, instanțele mai pot folosi controalele judiciare sub formă de arest la domiciliu sau restricţii de călătorie.

Deţinuţii au dreptul la un avocat al apărării, dar uneori autoritățile au limitat acest drept. În unele cazuri, autoritățile nu au permis deținuților acces la un avocat decât după 24 de ore de la detenție și adesea i-au informat de acuzațiile împotriva lor în absenţa avocatului. Guvernul a cerut baroului local să ofere reprezentare inculpaților săraci, dar rambursările statului către avocați pentru taxele judiciare au fost efectuate cu întârziere. Inculpații săraci nu au beneficiat adesea de asistență juridică adecvată.

<u>Detenția preventivă</u>: Legea permite detenția preventivă până la 30 de zile. Instanţele pot prelungi detenția preventivă la cererea procurorilor, prezentată la sfârșitul fiecărei perioade de 30 de zile, pentru cel mult 12 luni, în funcție de gravitatea acuzațiilor. Detenția preventivă de mai multe luni a fost o situație frecventă. În februarie Curtea Constituțională a decis că organele de implementare a legii nu pot reține cetățenii în arest preventiv mai mult de 30 de zile cu mandat sau cumulativ mai mult de 12 luni. De asemenea, Curtea Constituțională a decis că hotărârile judecătorești care impuneau arest preventiv de 90 de zile consecutive au fost ilegale.

<u>Posibilitatea deţinului de a contesta legalitatea detenției în fața instanței</u>: Legea prevede că persoanele care sunt arestate sau deținute au dreptul să conteste în instanță temeiul juridic sau caracterul arbitrar al detenției lor și să obțină eliberarea rapidă și compensare în cazul în care se constată că au fost deţinute în mod ilegal.

e. Refuzul unui proces public echitabil

Deși legea prevede un sistem judiciar independent, cazurile în care oficialii guvernamentali nu respectă independența justiției rămân o problemă. Presiunea oficială asupra judecătorilor și corupția în sistemul judiciar au continuat să fie probleme serioase. Au existat rapoarte credibile potrivit cărora procurorii și judecătorii locali au solicitat mită în schimbul reducerii capetelor de acuzare sau a sentinţelor. De multe ori, judecătorii nu au reușit să distribuie aleatoriu dosarele sau să folosească aparate de înregistrare în sala de judecată. În 2015 Parlamentul a amendat Codul penal și contravențional, înlăturând neconcordanțele legale privind înregistrările obligatorii audio și video a ședințelor de judecată. Cu toate acestea, foarte puține săli de judecată au utilizat, în realitate, astfel de echipamente, deși ambiguitățile din lege au fost eliminate.

Potrivit studiului Percepții privind drepturile omului în Moldova, realizat de ONU împreună cu biroul Avocatului Poporului şi cu Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalităţii, 68% dintre respondenţii din publicul general cred că dreptul la un proces echitabil a existat într-o mică măsură sau deloc. Mulți dintre respondenți cred, de asemenea, că justiția a fost selectivă și afectată de corupţie.

În timpul anului publicul și presa nu au avut acces la ședinţele de judecată în câteva cazuri importante, cu implicarea unui fost prim-ministru, a unor foști şi actuali oficiali guvernamentali, precum și a unor oficiali bancari. Avocații s-au plâns de încălcarea drepturilor acuzaților la un proces public echitabil.

Demersurile pozitive din timpul anului, cum ar fi adoptarea unei noi legi privind restructurarea Procuraturii Generale și înființarea unei Comisii Naționale de Integritate pentru a se ocupa de conflictele de interes și declarațiile de avere, au fost umbrite de lipsa independenței judiciare și de corupția din instanțele de judecată.

Judecătorii-inspectori răspund de aplicarea codului de etică judiciară și de investigarea cazurilor de abateri judiciare sau de încălcări etice la Consiliul Superior al Magistraturii (CSM). În 2015 comisia disciplinară a CSM a inițiat 26 de acțiuni disciplinare și a emis 5 avertismente. Comisia a examinat alte 15 cazuri restanțe și a emis 3 mustrări, 3 avertismente și o recomandare de respingere. Un portal web anticorupție a remarcat totuși că în 2015 Inspecția judiciară de pe lângă CSM a respins peste 70% din contestaţiile pe care le-a primit legate de abateri comise de judecători.

Procedurile de judecată

Deşi legea prevede prezumția de nevinovăție pentru acuzaţii din cauzele penale, autoritățile nu au respectat întotdeauna această prezumție. Uneori, remarcile judecătorilor au pus în pericol prezumția de nevinovăţie.

Inculpaţii au dreptul de a fi informaţi cu promptitudine și în detaliu cu privire la acuzațiile împotriva lor și la un proces echitabil și public, fără întârzieri nejustificate. Procurorii prezintă cazurile în faţa judecătorului sau a completului de judecată. Inculpaţii au dreptul la avocat, au dreptul să participe la proceduri, să confrunte martorii şi să prezinte dovezi. Legea impune asociației baroului local să asigure avocat inculpaţilor săraci. Practica de numire a avocaților temporari, fără a li se permite să se pregătească în mod corespunzător, a fost frecventă și a încălcat dreptul la asistență juridică.

Legea prevede standarde ridicate pentru avocații din oficiu și pentru accesul inculpaţilor la avocați. Cu toate acestea, organele de implementare a legii nu au aplicat întotdeauna aceste prevederi. În cele mai multe cazuri, avocații din oficiu au fost slab pregătiți și nemotivați să lucreze la dosare. Inculpaţii pot solicita amânarea şedinţei dacă avocații au nevoie de timp suplimentar pentru pregătire. Interpretarea este asigurată la cerere și a fost, în general, disponibilă. Şedinţele de judecată pot fi amânate dacă este nevoie de mai mult timp pentru a găsi interpreți pentru anumite limbi mai puțin frecvente. Inculpaţii au dreptul să aibă acces la probele deţinute de guvern. Pe parcursul anului, cu toate acestea, avocații unor inculpați proeminenţi s-au plâns de restricțiile impuse de procurori la accesul lor la probe. Inculpaţii pot refuza să furnizeze dovezi împotriva lor sau să se auto-incrimineze.

Legea prevede dreptul de recurs împotriva condamnărilor la o instanţă superioară.

În iunie președintele a adoptat o lege pentru reorganizarea sistemului instanţelor judecătoreşti şi pentru reducerea celor 44 de instanțe existente la 15 până în 2027. Legea prevede, de asemenea, înfiinţarea unui tribunal central în capitală prin fuzionarea tuturor judecătoriilor din oraș, precum şi desfiinţarea tribunalului militar şi a judecătoriei economice de circumscripție.

În Transnistria au existat rapoarte credibile în cursul anului că autoritățile au ignorat procedurile de judecată și au refuzat inculpaţilor dreptul la un proces echitabil.

Prizonierii şi deţinuţii politici

Grigore Petrenco, lider al partidului de opoziție “Casa noastră – Moldova” și alți cinci activiști au rămas în detenție în așteptarea procesului pentru presupusa incitare la tulburări civile în masă, în septembrie 2015. În aprilie Curtea de Apel a modificat hotărîrea privind arestul, punându-i sub control judiciar, începând cu arestul la domiciliu, redus în cele din urmă la interdicția de a părăsi țara și de a participa la proteste. Instanța a continuat să extindă controlul judiciar la fiecare 30 de zile pentru restul anului. De asemenea, a respins în mod repetat cererile lui Petrenco de a părăsi țara pentru tratamentul medical al fiului său în străinătate.

Procedurile judiciare civile și căile de atac

Legea permite cetățenilor să ceară despăgubiri în instanțele civile pentru încălcarea drepturilor omului. Conform constituției, guvernul este răspunzător atunci când autoritățile încalcă

drepturile unei persoane prin mijloace administrative, când nu răspund în timp util la o cerere de ajutor, sau comit erori în timpul urmăririi penale. Hotărârile judecătorești emise în astfel de cazuri au avut de multe ori o valoare redusă și nu au fost executate. După epuizarea tuturor căilor de atac, persoanele fizice pot face recurs la CEDO împotriva cazurilor care implică presupuse încălcări ale drepturilor omului din partea guvernului, în condițiile prevăzute de Convenția Europeană pentru Drepturile Omului.

Deşi guvernul a declarat o politică de toleranță zero față de tortură, victimele torturii nu au avut în mod frecvent acces la căi de atac judiciare efective, în special în cazurile care implică maltratarea în instituţiile penale.

O lege de mediere stabilește un mecanism alternativ de soluționare voluntară a cazurilor civile și penale și stabilește reguli pentru mediatori profesioniști, dar țara nu a avut un mecanism de punere în aplicare.

În luna iulie au existat 1.330 de cazuri pe rol împotriva țării la CEDO. Cele mai multe plângeri se referă la condițiile de detenție, cazuri de tortură, tratament inuman și degradant, neexecutarea hotărârilor judecătorești, probleme de arest preventiv, precum și la dreptul la un proces echitabil. În 2015 Curtea a pronunțat 19 hotărâri împotriva statului și a impus guvernului să plătească peste 6,7 milioane de lei (335.000 de dolari) în daune. În primele șapte luni ale anului, instanța a emis 24 de hotărâri împotriva statului. În general, guvernul a respectat cu promptitudine hotărârile Curţii. Între 2010-2015 guvernul a plătit peste 48 de milioane de lei (2,4 milioane de dolari) daune ca urmare a hotărârilor CEDO împotriva statului.

f. Imixtiuni arbitrare sau ilegale în viaţa privată, familie, domiciliu sau în corespondenţă

Constituția interzice imixtiunile arbitrare în viața privată, familie, domiciliu sau corespondență, cu excepția cazurilor când este necesar sa fie asigurată securitatea statului, bunăstarea economică sau ordinea publică sau pentru a preveni infracțiuni. Nu au existat rapoarte că guvernul nu a respectat aceste interdicţii.

Sectţiunea 2. Respectarea libertăților civile, incluzând:

a. Libertatea de exprimare și libertatea presei

Deși legea prevede libertatea de exprimare și libertatea presei, autoritățile nu au respectat întotdeauna aceste drepturi. Persoanele fizice pot critica guvernul în public și privat fără represalii.

Libertatea cuvântului şi libertatea de exprimare: Freedom House a clasificat sectorul media ca “parţial liber”. Conform raportului “Naţiuni în tranzit” din 2016 al organizaţiei Freedom House, politizarea stridentă și „oligarhizarea“ mass-media au rămas problemele-cheie pentru țară. Interesele politice din parlament au dictat numirea membrilor Consiliului Coordonator al Audiovizualului (CCA) .

Presiunea exercitată asupra presei independente a crescut pe parcursul anului, iar un număr de ziariști de investigație au raportat amenințări ca urmare a publicării unor articole de investigație asupra judecătorilor și a personajelor politice proeminente.

Un decret din 2015 privind combaterea terorismului a limitat libertatea de exprimare în Transnistria. Decretul a permis „KGB-ului“ transnistrean, „procurorilor“ și „biroului de telecomunicații“ din regiune să închidă website-urile considerate suspecte, de exemplu, care promovează o serie de „teme interzise“, cum ar fi extremismul, terorismul, sau incită la răsturnarea guvernului. Autoritățile locale au restricționat forumuri online fără explicații. Liderul transnistrean s-a referit la ele ca „coșuri de gunoi anonime“ și a insistat asupra faptului ca toate rețelele sociale mass-media să se înregistreze ca agenţii de presă pentru a permite monitorizarea și restricționarea în cazul în care devin prea critice la adresa guvernului.

Libertățile presei și ale rețelelor media: Legea interzice editarea și publicarea materialelor care conțin „negarea și defăimarea statului și poporului; incitarea la război sau agresiune; instigă la ură etnică, rasială sau religioasă; [sau] incită la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică“.

Deşi presa scrisă a exprimat diverse puncte de vedere politice și comentarii, guvernul şi persoanele politice au deținut sau au subvenționat un număr de ziare care au exprimat clar opinii politice bine definite. Guvernul deține Agenția de știri Moldpress, iar administraţiile locale și orășenești au subvenționat aproximativ 23 de ziare și în general au influențat relatările lor. Partidele politice au publicat de asemenea ziare.

Organele mari de presă, asociate cu liderii facțiunilor politice sau cu oligarhi au exercitat presiuni asupra organelor de presă mai mici, ceea ce a făcut ca multe dintre acestea să ajungă la un pas de închidere, iar ziariști proeminenți au părăsit organele de presă achiziţionate de oligarhi. Aceşti oligarhi au supravegheat îndeaproape conținutul și au păstrat controlul editorial asupra relatărilor de la organele de presă în proprietatea lor.

Grupurile de afaceri controlate de oligarhi care distorsionează informațiile în beneficiul lor au controlat cea mai mare parte a presei din ţară, cu unele excepții notabile. Informațiile despre proprietarii posturilor de radio private, făcute publice în noiembrie 2015, au confirmat marea concentrare în rețelele de media. Presa locală s-a confruntat, de asemenea, cu obstacolul concurenței neloiale pe piețele de publicitate, ceea ce a limitat accesul la veniturile din publicitate. Amendamentele la codul audiovizualului din luna februarie au limitat la două numărul organelor de presă în proprietatea unei singure persoane. Activiștii au criticat guvernul pentru că nu a consultat societatea civilă cu privire la modificări, care nu vor fi aplicate decât după expirarea actualelor licențe, limitând astfel eficiența legii în abordarea problemei monopolurilor de presă.

Două organizaţii au controlat piaţa presei transnistrene: „Agenția Publică pentru Telecomunicații“, care a controlat oficial agențiile de știri, ziarele și unul dintre cele două canale

de televiziune cele mai populare; și Sheriff Holding, un conglomerat de afaceri cu o influență considerabilă în „Sovietul Suprem“ transnistrean. „Sovietul suprem” transnistrean a adoptat o lege care restricționează accesul ziariștilor la sesiunile plenare ale instituţiei.

Violenţa şi hărţuirea:

Mai mulți ziariști cunoscuți pentru opiniile lor critice la adresa guvernului s-au plâns că au primit mesaje de amenințare în timpul anului. Ziarista Natalia Morari a declarat că a primit amenințări cu posibile atacuri împotriva ei sau a familiei ei. Constantin Cheianu, reprezentând un grup mediatic de opoziţie, a trimis o scrisoare către misiunile diplomatice străine, menţionând că a primit un număr de amenințări verbale și scrise și că el a interpretat un atac recent în casa fiicei sale ca un avertisment la adresa lui, din cauza opiniilor sale critice privind activitățile guvernamentale. Ziarista de investigație Mariana Rață a anunțat că conturile ei de telefon și de rețele sociale au fost monitorizate și că adresa ei de internet a fost atacată. La 21 ianuarie câtorva ziariști ruși care călătoreau prin țară pentru a relata despre protestele din Chișinău le-a fost refuzată intrarea la aeroportul din Chișinău pentru că ar fi încălcat regulile de intrare la frontieră.

Cenzura şi limitarea conţinutului:

În multe cazuri, ziariștii practicat autocenzura pentru a evita conflictele cu sponsorii sau cu proprietarii organelor lor de presă. În Transnistria, ziariștii au evitat criticarea scopului de independenţă al autorităților separatiste sau de "politică externă" pentru a evita represalii oficiale.

La 21 ianuarie, în timp ce parlamentul vota alegerea unui nou guvern, declanșând proteste în masă, semnalul postului de televiziune de opoziţie Jurnal TV a fost întrerupt pe rețeaua de cablu Moldtelecom, proprietate de stat. Moldtelecom a susținut că întreruperea a fost cauzată de un atac cibernetic.

În 2013 o decizie a CCA a intrat în vigoare, impunând canalelor de televiziune și posturilor de radio să difuzeze un minim de 30 la sută conținut de emisiuni locale și 50 la sută conținut de emisiuni locale în limba română, în perioada de maximă audiență. Promotorii au susținut că decizia ar stimula piața presei locale, dar multe organe de presă au avertizat că autoritățile au conceput decizia pentru a scoate de pe piaţă posturile mici de radioteleviziune, deoarece acestea nu puteau să îşi permită să producă volumul solicitat de emisiuni locale și și-ar fi pierdut banii de publicitate. Aceste organe de presă au contestat decizia în instanță, iar instanța a suspendat hotărârea pe durata procesului. În 2014 Curtea Supremă de Justiție a decis în favoarea CCA și decizia a rămas în vigoare.

În luna mai 2015 CCA a interzis retransmisia canalului rusesc Rossiya 24 pe teritoriul țării, după ce raportul său de monitorizare a concluzionat că Rossiya 24 a încălcat legea prin dezinformarea și manipularea opiniei publice cu privire la evenimentele din Ucraina. Autoritățile au sancţionat şi câteva alte canale - Prime, Televiziunea 7, RTR Moldova și Ren TV Moldova - pentru retransmiterea programelor de știri și programelor de analiză din Rusia, care au fost descrise ca

manipulatoare și de propagandă. Interzicerea canalului Rossiya 24 a venit după o suspendare de șase luni a canalului în 2014, pentru acelaşi motiv.

ONG-urile de presă şi CCA au susţinut în rapoartele de monitorizare a comportamentului mass-mediei în timpul campaniei pentru alegerile prezidențiale, că multe canale importante de televiziune au arătat părtinire pronunţată în favoarea unor anumiți candidați. La 25 noiembrie CCA a sancționat mai multe canale de televiziune, care, potrivit CCA, au încălcat legislația audiovizualului și normele etice în timpul campaniei electorale. Patru canale - Publika TV, Focus TV, NTV Moldova și Jurnal TV - au pierdut dreptul de a difuza publicitate timp de 72 de ore. Alte două canale - Prime TV și Ren TV Moldova - au fost amendate la nivelul maxim, 5.400 lei (270 de dolari).

Legile cu privire la calomnie/defăimare: Unele ziare au practicat autocenzura și au evitat problemele controversate din cauza temerilor că oficialii guvernamentali și alte personalităţi publice ar putea folosi legea defăimării pentru a recurge la represalii împotriva reportajelor critice.

Libertatea pe Internet

Guvernul nu a restricționat sau perturbat accesul la internet şi nu a cenzurat conținutul online, și nu au existat rapoarte credibile că guvernul a monitorizat comunicările private online fără aprobarea legală corespunzătoare. Opt organizații de presă au cerut autorităţilor să schimbe prevederile unei legi adoptate de guvern la 30 martie, care impunea operatorilor de telefon și de internet să colecteze și să arhiveze informaţiile utilizatorilor pe o perioadă de 6 până la 12 luni, să blocheze accesul la anumite website-uri și să permită autorităților să verifice e-mail-urile sau mesajele-text (inclusiv cele trimise utilizând aplicații precum Viber, WhatsApp și Telegrama). Organizaţiile au declarat că modificările prezintă un risc considerabil de a institui cenzura pe internet și de a îngrădi drepturilor cetăţeneşti.

Potrivit statisticilor publicate de Agenția Moldovei pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației, numărul de conturi de utilizatori de internet mobil în timpul anului a ajuns la 4,29 de milioane. Statisticile publicate de Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor au indicat că 49,8% din populație a folosit internetul în 2015.

În august 2015 „preşedintele“ transnistrean Șevciuk a emis un decret privind combaterea extremismului, care a împuternicit „KGB-ul“ transnistrean să ceară „parchetului“ să blocheze conținutul comunicării pe Internet. Autoritățile ar face o astfel de determinare în urma unei verificări efectuate de o comisie numită de „KGB“.

Libertatea academică și evenimentele culturale

Nu au existat restricții guvernmantale privind libertatea academică sau a evenimentelor culturale.

b. Libertatea de întrunire pașnică și de asociere

Libertarea de întrunire

Legea prevede libertatea de întrunire și guvernul a respectat, în general, acest drept.

Proteste antiguvernamentale pe scară largă au avut loc pe parcursul anului, iar grupurile de opoziție au instalat tabere de protest în fața clădirilor guvernamentale. Guvernul nu i-a obstrucționat pe protestatari și a asigurat securitatea adecvată şi controlul mulţimii.

La 27 august un număr de activiști civici și grupări și lideri de opoziție au organizat un miting antiguvernamental sub lozinca „Noi nu ne temem“. Câteva sute de persoane au încercat să intre în piața centrală, unde aveau loc festivităţi cu ocazia Zilei Independenței. Poliția a împiedicat mulțimea să se apropie de perimetrul pieţei și a folosit gaze lacrimogene pentru a-i opri pe protestatari. Liderii protestului, ONG-urile și un număr de organe mass-media independente au considerat că acțiunile poliţiei au fost ilegale, întrucât poliția nu a avertizat protestatarii înainte de a folosi gaze lacrimogene și a ignorat faptul că un număr de femei, copii și vârstnici se aflau în mulțime. La 29 august Amnesty International Moldova a dat publicității un comunicat de presă prin care își exprima îngrijorarea privind „utilizarea abuzivă și lipsită de temei a gazelor lacrimogene de către forțele de poliție împotriva protestatarilor pașnici în timpul festivităților de Ziua Independenței“.

Organizațiile de presă au raportat că procurorii transnistreni au inițiat dosare administrative împotriva unor demonstranți.

Libertatea de asociere

Constituţia prevede libertatea de asociere și stipulează că cetățenii sunt liberi să formeze partide și alte organizații sociale și politice. Legea interzice organizațiile „implicate în lupta împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept, a suveranității și independenței sau integrității teritoriale“ a ţării.

În Transnistria autoritățile au limitat sever libertatea de asociere. Autoritățile separatiste au acordat dreptul legal de asociere numai persoanelor recunoscute ca cetățeni ai Transnistriei. Toate activitățile neguvernamentale trebuie să fie coordonate cu autoritățile locale. Grupurile care nu se supun se confruntă cu hărțuiri, inclusiv cu descinderi ale oficialităților organelor de securitate. Autoritățile au interzis cu stricteţe organizațiile care favorizează reintegrarea cu restul Moldovei.

ONG-ul pentru drepturile omului Promo-Lex, care şi-a suspendat activitățile în regiunea transnistreană în aprilie 2015 ca urmare a notificării cu privire la un dosar penal deschis împotriva sa, nu şi-a reînnoit încercările de a intra în regiune.

c. Libertatea religioasă

Vezi: Departamentul de Stat, *International Religious Freedom Report* (*Raportul internaţional pentru libertatea religioasă)*, la http://www.state.gov/religiousfreedomreport/

d. Libertatea de mișcare, persoanele strămutate intern, protecția refugiaților și apatrizii

Legea prevede libertatea de mișcare în interiorul țării, călătoriile în străinătate, emigrarea și repatrierea. Guvernul a respectat, în general, aceste drepturi.

Guvernul a cooperat cu Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR) și cu alte organizații umanitare pentru a asigura protecție și asistență pentru persoanele strămutate intern, refugiați, refugiați reîntorși, azilanți, apatrizi, și alte persoane de interes.

Autoritățile transnistrene au limitat uneori deplasarea rezidenților și a altor moldoveni în și din regiunea separatistă. Vizitele pe termen scurt în Transnistria ale cetățenilor din Federația Rusă, Moldova, Ucraina, Belarus și Kazahstan nu pot depăși 90 de zile. Cetățenii altor țări au permis un maxim de 45 de zile pentru vizite pe termen scurt. Serviciul de migrație din regiune a trebuit să aprobe vizitele mai lungi.

Emigrarea şi repatrierea:Deşi cetăţenii, în general, pot pleca şi reveni în ţară în mod liber, au existat unele limitări privind emigrarea. Înainte de a emigra, legea impune persoanelor fizice să își soluționeze toate obligațiile financiare restante cu alte persoane sau entități juridice. Guvernul nu a aplicat cu strictețe această cerință. Legea prevede, de asemenea, că rudele apropiate, care sunt dependente financiar de un potențial emigrant trebuie să fie de acord înainte ca potenţialul emigrant să părăsească ţara. Autoritățile nu au aplicat în această lege.

Protecţia refugiaţilor

Accesul la azil: Legea prevede acordarea azilului sau a statutului de refugiat, iar guvernul a stabilit un sistem pentru asigurarea protecției refugiaților. Recunoașterea refugiaților a fost un proces lent și împovărător. Autoritățile au eliberat refugiaților buletine de identitate valabile pe cinci ani; beneficiarii de protecție umanitară au primit documente de identitate valabile pe timp de un an; iar solicitanții de azil au primit buletine de identitate temporare. UNHCR a asigurat refugiaţilor ajutor logistic, locuințe și sprijin financiar. Un centru de cazare temporară administrat de Biroul de Migrație și Azil a fost disponibil pentru solicitanții de azil. În decembrie existau 151 de refugiați în țară. Pe parcursul anului au existat 127 de noi solicitanți de azil, dintre care majoritatea au venit din Ucraina (51), Siria (25) și Sri Lanka (13).

Protecția temporară: Guvernul a oferit protecție umanitară persoanelor care nu se califică ca refugiați. La sfârșitul anului existau 282 de beneficiari de protecție umanitară înregistraţi în sistemul naţional de azil.

Apatrizii

Au existat aproximativ 2.700 de persoane apatride în țară, dintre care cei mai mulţi locuiau în Transnistria. Cel mai mare număr de persoane apatride erau etnici ucraineni, ruși, români și turci.

Cetățenia poate fi dobândită prin naștere în țară, de la părinți, prin adopție, prin recuperare, sau prin naturalizare, sau pe baza unor anumite acorduri internaționale. Legea acordă cetățenie persoanelor care au locuit în regiunile istorice Basarabia, Bucovina de Nord, regiunea Herța și pe teritoriul Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești, înainte de 1940, precum și descendenților acestora. Legea include proceduri pentru determinarea statutului de apatrid.

Apatrizii și refugiații pot obține cetățenia prin naturalizare. Legea permite unui apatrid care a domiciliat în mod legal în țară timp de opt ani să solicite cetățenia. Guvernul a emis permise de ședere pentru o perioadă de până la un an apatrizilor care locuiesc temporar în țară la un cost care variază de la aproximativ 500 de lei la 1.400 de lei (între 25 şi 70 de dolari), în funcție de urgența autorizației. Victimele traficului de persoane au primit permisele de ședere gratuit.

Secţiunea 3. Libertatea de a participa în procesul politic

Legea dă cetățenilor posibilitatea să aleagă guvernul în alegeri periodice libere și corecte, prin vot universal, direct, egal, secret și liber exprimat.

Alegerile şi participarea politică

Alegerile recente: Primele alegeri prezidențiale directe din Moldova din ultimii 20 de ani au avut loc la 30 octombrie și 13 noiembrie. A fost necesar un al doilea tur de scrutin întrucât niciun candidat nu a obținut mai mult de 50% din voturi în primul tur. La 13 decembrie Curtea Constituțională a validat rezultatele alegerilor și noul preşedinte, Igor Dodon, a depus jurământul în cadrul unei ceremonii oficiale la 23 decembrie. Potrivit observatorilor internaționali, alegerile au fost efectuate în mare măsură într-un mod echitabil și democratic. Cu toate acestea, acoperirea campaniei electorale de către unele organe mass-media nu a fost realizată într-un mod imparțial. Observatorii au exprimat motive de îngrijorare şi cu privire la lipsa de transparență în finanțarea campaniei. Un număr nespecificat de cetățeni din străinătate sau din Transnistria nu au putut vota deoarece nu au fost distribuite suficiente buletine la punctele de votare respective.

Partidelele politice și participarea politică: Rezultatele monitorizării mass-media de către Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR) au indicat părtinirea politică a principalor organizatii de radioteleviziune care au acoperit campania. ODIHR a declarat că incapacitatea de a pune în aplicare obligația de a asigura acoperirea echitabilă, echilibrată și imparțială a campaniei a compromis concurența egală între candidați. Au existat numeroase cazuri de abuz al resurselor administrative de către persoanele cu funcții oficiale, inclusiv presiuni asupra salariaților de stat și a altori alegători în timpul strângerii de semnături de sprijin pentru candidaţi și activitățile de campanie. Misiunea de monitorizare a alegerilor a organizaţiei

Promo-Lex a raportat multiple cazuri de transport organizat al alegătorilor la secțiile de votare în ziua alegerilor, cazuri în care alegătorii au fotografiat buletinele lor de vot după votare, cazuri izolate de etanșare deficitară a urnelor, acte de violență și de intimidare a alegătorilor, un număr crescut de materiale insultătoare care vizau candidații și campanii negative intense, precum și implicarea activă a bisericii în campania electorală.

Participarea femeilor și a minorităților: Nu există legi care limitează capacitatea femeilor și a minorităților de a participa la procesul politic, iar femeile și minorităţile au participat. La 14 aprilie Parlamentul a adoptat Legea privind egalitatea de șanse între femei și bărbați în domeniul public și în politică, prin care s-a introdus o reprezentare minimă de 40% a ambelor sexe pe listele de candidați pentru alegerile parlamentare și locale. Cotele pentru femei pe listele de partid, cu toate acestea, se aplică numai pe lista în ansamblul ei, iar nu la ordinea de pe listă în care apar candidate femei, după cum s-a cerut inițial. Legea mai prevede sancțiuni împotriva partidelor politice pentru promovarea în mod public de mesaje discriminatorii sau stereotipuri, pentru utilizarea unui limbaj discriminatoriu în mass-media, precum și pentru neasigurarea cotei necesare pe listele electorale. Potrivit ODIHR, femeile au fost bine reprezentate în administrarea alegerilor prezidențiale, inclusiv în poziţii cu funcții de decizie. Din cei 12 candidați înscriși inițial în alegerile prezidențiale, 5 au fost femei.

Materialele de informare a alegătorilor, precum și materialele de campanie ale majorității candidaților au fost disponibile în atât în limba de stat, cât și în limba rusă. Deși permise, alte limbi minoritare au lipsit practic din activitățile de informare a alegătorilor şi din activităţile de campanie electorală.

Cazuri de stereotipuri de gen și limbaj sexist au fost observate în mass-media în timpul perioadei de campanie, în special înainte de turul doi, între candidaţii bărbați și femei.

Secţiunea 4. Corupția și lipsa de transparență în guvern

Corupţia a rămas cea mai gravă problemă a țării. Deși legea prevede sancțiuni penale pentru corupția oficială, guvernul nu a implementat în mod eficient legile, iar oficialii guvernamentali s-au angajat frecvent în practici corupte cu impunitate. A existat corupție larg răspândită în cadrul sistemului judiciar și în alte structuri de stat. Pe parcursul anului guvernul a făcut unele progrese în investigarea cazurilor de corupție în care au fost implicaţi funcționari publici și din sistemul judiciar. Aceste acțiuni au fost percepute în cea mare mai mare parte ca justiție selectivă. În octombrie 2015 Parlamentul i-a retras în mod public imunitatea lui Vladimir Filat, liderul unuia dintre cele mai mari partide politice, şef de grup parlamentar şi fost prim-ministru, și a dispus arestarea lui sub bănuiala de corupție pasivă și trafic de influență. În iulie Filat a fost condamnat la nouă ani de închisoare, i s-a interzis să dețină funcții publice pe timp de cinci ani și a fost obligat să plătească amenzi substanțiale.

Corupţia: Indicele de percepţie a corupţiei pe 2015 al organizaţiei Transparency International a indicat o percepție larg răspândită a corupției în sectorul public legată de „statul captiv“ (adică,

interesele private influențează în mod semnificativ procesul de luare a deciziilor într-un stat). Potrivit raportului, întârzierea în aprobarea Parlamentului a unui pachet de legi privind integritatea și eșecul guvernului de a lua măsuri prompte împotriva persoanelor responsabile de supravegherea securității sectorului bancar și care au recunoscut furtul de un miliard de dolari a discreditat intenția declarată a guvernului de a lupta împotriva corupţiei. Promovarea nemeritocratică a judecătorilor și justiția selectivă aplicată concurenților politici au compromis independența sistemului judiciar.

Termenul de „stat captiv“ a continuat să fie utilizat pe scară largă de către experți locali și internaționali pentru a defini amploarea corupției în țară pe parcursul anului. Un studiu publicat în 2015 de Transparency International-Moldova a estimat că nivelul total al mitei în anul 2015 a depășit 1,24 miliarde de lei (62 de milioane de dolari). Familiile au dat mită cel mai mult în sectorul de sănătate, la poliție și în instituțiile de învățământ. Companiile au dat mită cel mai mult la birourile fiscale și la instanţele de judecată.

În iulie Parlamentul a adoptat legile din „pachetul de integritate“, care au inclus Legea privind integritatea în instituțiile publice, Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate, precum și Legea cu privire la declarația de avere și conflictele de interes. Pachetul de integritate legiferează principii, cum ar fi politica de personal bazată pe merit, transparența în luarea deciziilor, accesul public la informații de interes general, toleranța zero față de corupție și influență nejustificată, gestionarea transparentă a activelor publice, precum și codurile de etică publică. Pachetul a intrat în vigoare la 1 august și necesită reforme instituționale. Până la sfârșitul anului nu a fost suficient timp pentru a fi observate efectele pachetului de integritate, deoarece cele mai multe dintre dispozițiile legale, cum ar fi prevederile privind declarațiile de avere, erau încă în faza de elaborare a regulamentelor și nu vor intra în vigoare până în 2017.

In 2015 a intrat în vigoare o lege care a introdus sancționarea disciplinară a judecătorilor pentru acte de corupție, imunitatea judiciară limitată, şi care a permis autorităților să confiște bunuri în cazurile care implică spălarea banilor și îmbogățirea ilegală. Autoritățile au făcut puține progrese în aplicarea legii.

Procuratura Generală a anunțat că în prima jumătate a anului procurorii, Ministerul Afacerilor Interne și Centrul Național Anticorupție au inițiat 518 de cauze penale de corupție și abuz la locul de muncă. Un total de 137 de cazuri care implică 174 de persoane au fost trimise la instanțele de judecată, inclusiv cazuri împotriva unui judecător, a 4 avocați, 4 foști angajați ai Ministerului Afacerilor Interne, 5 ofițeri de poliție de frontieră, 7 ofițeri de urmărire penală, 31 de ofițeri de poliție, un fost ofițer de la Centrul Național Anticorupție și 12 primari. Din cele 84 de persoane condamnate în prima jumătate a anului, 9 au fost închise și 7 au primit sentințe cu închisoare și amenzi penale.

Centrul Național Anticorupție a investigat 533 de cazuri de corupție și infracțiuni conexe în 2015. În cele mai multe infracțiuni de corupție au fost implicate administrația publică la nivel

local (103 cazuri), organele judiciare (94 de cazuri), birourile de avocatură (23 de cazuri), centrele de detenţie (18 cazuri), birouri de executori judecătoreşti (15 cazuri) şi instanţele de judecată (9 cazuri). Centrul a investigat judecători, procurori, șefi de instituții de stat, funcționari din sistemul sanitar, primari, executori judecătorești, ofițeri de poliție, avocați și alți funcționari publici. În 2014 instanțele au emis 133 de sentinţe pentru cazuri de corupție și infracțiuni conexe.

Serviciul Protecție Internă și Anticorupție din cadrul Ministerului Afacerilor Interne a înregistrat 51 de cazuri de corupţie pasivă şi şapte cazuri de corupție activă în 2015. În cele mai multe infracțiuni de corupție au fost implicați angajați ai Inspectoratului de Poliție (99 de cazuri), urmaţi de poliția de frontieră (4 cazuri), serviciul pentru situații de urgență (2 cazuri), serviciile de îngrijire a sănătății din cadrul ministerului (1 caz) și un funcționar public din cadrul structurilor Ministerului Afacerilor interne. Serviciul Anticorupție a raportat şi 38 de cazuri de trafic de influență.

La 20 septembrie procurorii de la Centrul Naţional Anticorupţie au arestat 15 judecători și 3 executori judecătorești privind tarifele referitoare la așa-numita schemă de spălare a banilor „Maşina de spălat rusă“, din perioada 2010-14. CSM-ul a confirmat arestările. Procurorii au emis un mandat internațional de arestare pentru un alt judecător și un executor judecătoresc cercetați în aceeaşi cauză.

<u>Declararea veniturilor</u>: O serie de legi impun declararea veniturilor de către funcționarii publici, inclusiv funcționari de stat, judecători, procurori, funcționari publici și oficialii cu funcții de conducere. În iulie parlamentul a aprobat o lege care a transformat Comisia Națională de Integritate în Autoritatea Națională de Integritate, un organism independent însărcinat cu controlul declarațiilor de venit şi cu monitorizarea conflictelor de interes ale funcționarilor publici, care are puterea de a aplica sancțiuni. Legea prevede, de asemenea, desemnarea conducătorului instituției de către președinte, demiterea și interzicerea deținerii de funcții publice pentru funcționarii care nu îşi declară averea, precum şi instituționalizarea unui inspector de integritate cu puterea de a solicita confiscarea activelor obținute ilegal. Legea a extins lista funcționarilor publici obligaţi să prezinte declarații de venit la conducătorii întreprinderilor de stat și consilierii locali. Legea a mai introdus un sistem online de declarare a averii şi a intereselor personale. Prin lege, funcționarii trebuie să facă declarații publice de venit în termen de 30 de zile de la numirea lor și înainte de 31 martie a fiecărui an, pe durata mandatului lor în funcție. Pe parcursul anului guvernul a aplicat neconsecvent această cerință.

The Comisia Națională de Integritate a inițiat 354 de anchete în 2014. Comisia a constatat 54 de încălcări în declarațiile de venit și de avere, 50 de cazuri de conflict de interes și 18 cazuri de incompatibilitate. Comisia a trimis 57 de cazuri la Parchetul General și 56 de cazuri la Centrul Național Anticorupție. Comisia a cercetat 5 membri ai parlamentului, 2 membri ai legislativului Unității Autonome Găgăuzia, 39 de judecători, 12 procurori, 19 miniștri și miniștri adjuncți, 7 președinți de raioane și vicepreședinți, 42 de primari și viceprimari, 28 de directori de întreprinderi de stat și 55 de salariați ai Ministerului Afacerilor Interne.

Accesul public la informații: Legea prevede accesul liber al publicului la informațiile oficiale. Legea prevede o listă restrânsă de motive de confidențialitate, inclusiv atunci când informațiile constituie secret de stat, secret comercial, informații de identificare personală, date operative de urmărire penală sau rezultate ale cercetării științifice și tehnice. Autoritățile au la dispoziție 15 zile pentru a prezenta informațiile solicitate. Autoritățile pot prelungi acest termen cu 5 zile în cazul în care cererea se referă la un volum mare de date sau când consultații suplimentare sunt necesare pentru eliberarea de informații. În funcție de informațiile solicitate, instituțiile pot percepe taxe de procesare pentru copierea, traducerea și predarea materialului. Solicitanții pot ataca legal refuzurile de acces la informații. Instanțele de judecată au aplicat sancțiuni penale și administrative pentru neconformare.

Secţiunea 5. Atitudinea guvernului faţă de investigaţiile internaţionale şi neguvernamentale privind presupuse încălcări ale drepturile omului

Diverse grupuri naționale și internaționale pentru drepturile omului au activat, în general, fără restricții din partea guvernului, cercetând şi publicându-şi concluziile privind cazurile legate de drepturile omului. Oficialii guvernamentali au fost într-o oarecare măsură cooperanți și receptivi la opiniile acestora.

Potrivit experților locali și internaționali, autoritățile din regiunea transnistreană au continuat să monitorizeze și să îngrădească activitățile ONG-urilor pentru drepturile omului. Au existat rapoarte credibile că niciun ONG pentru drepturile omului din regiune nu a cercetat încălcări grave ale drepturilor omului din cauza fricii de represiune și hărțuire din partea autorităţilor.

Organismele guvernamentale pentru drepturile omului: Avocatul poporului pentru drepturile omului a fost doar parțial operațional în cursul anului din cauza constrângerilor administrative și bugetare. În aprilie Parlamentul a confirmat Avocatul poporului pentru drepturile copilului. O comisie parlamentară selectează avocaţii poporului prin concurs deschis. Un vot majoritar în parlament duce la numirea lor pe un termen de 7 ani, care nu poate fi reînnoit. Avocatul poporului examinează plângerile cu privire la încălcarea drepturilor omului, face recomandări Parlamentului și altor instituții de stat care se ocupă de problemele drepturilor omului, acționează ca mediator, prezintă inițiative legislative în parlament, trimite legislație la Curtea Constituțională pentru reexaminare și trimite în instanță dosarele cu cazurile privind drepturile omului. Avocatul Copilului asigură protecția drepturilor copilului fără a necesita acordul părinților sau al tutorilor legali și are autoritatea de a iniția proceduri judiciare în instanţă.

Parliamentul a avut şi un comitet permanent separat pentru drepturile omului și relaţiile interetnice.

Secţiunea 6. Discriminarea, abuzurile sociale şi traficul de persoane

Femeile

Violul şi violenţa în familie: Legea incriminează violul sau agresiunea sexuală forțată și stabilește sancțiuni pentru infracţiuni variind de la 3 ani închisoare până la închisoare pe viață. Legea incriminează şi violul conjugal.

Violul a rămas o problemă și nu au existat activități specifice de prevenire a violului din partea statului. În primele 10 luni ale anului procurorii a inițiat 252 de cazuri penale de viol, o creștere cu 13% față de 2015. Dintre acestea, autoritățile au respins 38 și au înaintat 83 de cazuri la instanțele de judecată. Celelate cazuri au rămas în curs de investigare sau urmează să fie puse sub acuzare.

ONG-ul La Strada a menționat că numărul real de cazuri de viol și violență sexuală a fost mult mai mare decât cel raportat, deoarece violența sexuală poate fi un subiect tabu în societate. În raportul „Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova" s-a constatat că aproape 20% dintre bărbații din țară au avut relaţii sexuale cu o femeie fără consimțământul ei. Aproape 25% au avut relaţii sexuale cu o femeie care nu şi-a putut exprima consimţământul din cauza unei stări avansate de beţie, iar 18% au admis că au comis viol conjugal. Aproximativ 5% au admis că au participat la viol în grup.

Violenţa sexuală a fost forma de violenţă cea mai puțin recunoscută și raportată. Majorităţii cazurilor nu li s-a acordat atenție din partea poliției pentru diverse motive, inclusiv normele sociale prin care masculinitatea este asociată cu dominarea și agresiunea, iar feminitatea cu supunerea; învinovățirea victimei de către organele judiciare; și stigmatizarea victimelor violurilor, care sunt percepute ca persoane de moravuri ușoare. Poliția s-ar fi folosit de tehnici de investigaţie precare şi deseori au acționat ineficient cazurile de viol, descurajând mai mult cooperarea victimei. ONG-urile au raportat că organele judiciare au folosit medierea ca mijloc de a clasa cazurile de viol, inclusiv prin forțarea victimei să se căsătorească cu violatorul ei, pentru a se asigura că violatorul scapă de urmărirea penală. Majoritatea victimelor au raportat întârzieri extrem de lungi în cazurile lor ca urmare a extinderii procedurilor de strângere a dovezilor și a urmăriririlor penale, în paralel cu impunerea a numeroase interogatorii şi confruntări cu violatorii, care au agravat traumele trăite de victime.

Legea definește violența în familie ca infracțiune, prevede pedepsirea făptașilor, definește mecanismele de obținere a ordinelor de restricție împotriva persoanelor abuzive și extinde protecția persoanelor necăsătorite și asupra copiilor persoanelor necăsătorite. Pedeapsa maximă pentru infracțiunile de violență în familie este de 15 ani închisoare. În primele 10 luni ale anului poliția a înregistrat 1.354 de cazuri de violență în familie, o scădere de 11% față de 2015. Autoritățile au trimis în instanță 901 cazuri și au clasat 118 cazuri.

Legea permite ca agresorul să fie evacuat din locuința împărțită cu victima, indiferent cine este proprietarul. Legea mai prevede evaluarea și consilierea psihiatrică, interzice agresorilor să se apropie de victime, fie la domiciliu fie la locul de muncă, şi restrânge drepturile de vizitare a copilului în aşteptarea unei anchete penale. Instanțele pot aplica măsuri de protecție pentru o perioadă de trei luni și le pot extinde la cererea victimei sau ca urmare a actelor de violenţă repetate.

Legea prevede cooperarea între organizațiile guvernamentale și cele ale societății civile, stabileşte protecția victimelor ca principiu al drepturilor omului și permite terților să depună plângeri în numele victimelor. Percepția publică a violenței în familie ca fiind o problemă privată a persistat. În general, autoritățile se bazează pe societatea civilă pentru a atrage atenţia asupra problemei. Guvernul a susținut eforturile, de obicei întreprinse cu asistență externă, pentru a crește gradul de conștientizare publică a violenței în familie și a instrui funcționarii publici și judiciari cu privire la modul de abordare a problemei. Organizațiile private au furnizat servicii soțiilor abuzate, inclusiv o linie telefonică de urgenţă pentru femeile care au suferit abuzuri. ONG-ul La Strada, de exemplu, a operat o linie telefonică de urgenţă pentru a raporta violența în familie, a oferit victimelor ajutor psihologic, asistenţă juridică și opțiuni de asistență ulterioară. Accesul la o astfel de asistență a rămas însă dificil pentru unele persoane.

În cursul anului s-au înregistrat progrese în construirea capacităţii instituționale de a proteja femeile și copiii împotriva violenței domestice. Ministerul Afacerilor Interne a continuat să pregătească ofițeri de poliție care se ocupă cu cazurile de violență în familie. Potrivit diverselor ONG-uri și Fondului Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF), eficacitatea ordonanţelor de protecție a depins de atitudinea autorităților. Au existat in continuare rapoarte referitoare la faptul că ofițerii de poliție nu au fost atenți să asigure fie protecția victimelor, fie executărea corespunzătoare a ordonanţelor de protecție. Situația s-a îmbunătățit ușor, autoritățile emiţând un număr crescut de ordonanţe de protecție în termenul de 24 de ore prevăzut de lege. ONG-urile au exprimat îngrijorarea că autoritățile au fost insuficient de proactive în combaterea atitudinilor indiferente față de violența domestică în rândul poliției, procurorilor și a asistenților sociali. Potrivit relatărilor, au existat cazuri în care autoritățile au emis ordonanţe protecție la o lună după presupusa maltratare. ONG-urile au susţinut, de asemenea, că autoritățile s-au bazat excesiv pe organizaţii lor pentru a face publice căile de atac disponibile și pentru a asista victimele în solicitarea de protecţie.

În iulie Parlamentul a amendat legislația priving violența domestică după un efort concentrat condus de Coaliția Antiviolență. Deşi noua lege a îmbunătățit capacitatea poliției de a răspunde violenței în familie prin introducerea ordonanţelor de protecție de urgență care pot fi emise de ofițerul de poliție care se deplasează la fața locului, ea dezincriminează abuzul care rezultă în „vătămare corporală nesemnificativă“ (de exemplu, pălmuirea, trasul de păr, împingerea) care nu lasă urme sau care nu se soldează cu incapacitatea de a munci. Conform legii, abuzul care implică o vătămare „nesemnificativă“ este sancţionat administrativ.

În 2015-16 peste 200 de judecători și procurori au fost instruiți cu privire la prevenirea și combaterea violenței domestice. Deși instanțele au crescut numărul de ordonanţe de protecţie emise, poliția nu a pus în aplicare întotdeauna astfel de ordonanţe în mod eficient. Observatorii au declarat că abordarea poliției privind violența domestică s-a îmbunătățit ușor, dar judecătorii și procurorii deseori nu iau în serios infracţiunile. Autoritățile clasifică încălcările ordonanţelor de protecție drept abateri administrative, ceea ce înseamnă că acestea nu au putut demara acţiuni penale împotriva făptașilor, cu excepția cazului în care aceştia au încălcat ordonanţa de mai multe ori.

Potrivit ONG-urilor, în cele mai multe cazuri agresorii au continuat actele de maltratare nestingheriți. După eliberarea din detenție, agresorii se întorc de obicei la casele lor și continuă să comită abuzuri. Amenzile au avut adesea ca efect reducerea venitului total al familiei, ceea ce a afectat în continuare soţiile şi copiii agresorilor. Victimele violenței domestice au fost frecvent reticente să se plângă din cauza dependenței economice de agresorii lor, în special în cazul în care familia a avut copii.

Violenţa domestică a rămas problematică atunci când ofițerii de poliție înșiși au fost făptașii. În astfel de cazuri, ofițerii poliţiei judiciare au avut tendința de fie de partea agresorului. Deşi victimele puteau face apel la CEDO, procedura a fost de lungă durată, iar autoritățile nu le-au protejat pe victime de agresori în timpul procesului.

ONG-urile au raportat cazuri în care autorităţile au emis ordonanţe de protecţie contradictorii, furnizând protecţie atât agresorului cât și victimei şi producînd confuzie în instanţe.

In luna mai, participanţii la o conferință de presă pentru promovarea drepturilor victimelor violenței domestice au luat act de faptul că a existat o lipsă acută de servicii specializate pentru victimele din țară. Ei au menționat că au existat 2.000 de cazuri de violență domestică în 2015 și că 34 de femei și 3 copii au decedat ca rezultat. Un număr limitat de centre au oferit o gamă completă de asistență socială, psihologică și juridică, inclusiv adăpost pentru victime. ONG-urile care au oferit adăpost pentru victime au depins de multe ori de donații internaționale și nu au avut finanţare regulată, iar guvernul a redus finanțarea publică pentru astfel de centre.

<u>Hărţuirea sexuală</u>: Hărțuirea sexuală a rămas o problemă răspândită. Legea prevede sancțiuni penale pentru hărțuire sexuală, care variază de la amendă până la maxim 2 ani de închisoare. Legea interzice avansurile sexuale care afectează demnitatea unei persoane sau creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă sau umilitoare la locul de muncă sau în instituțiile de învățământ. Potrivit ONG-urilor, organele judiciare şi-au îmbunătăţit constant modul de soluționare a cazurilor de hărțuire sexuală, abordând cazuri de hărțuire a studenților de către profesori universitari și mai multe cazuri de hărţuire la locul de muncă.

<u>Drepturile de reproducere</u>: Cuplurile și persoanele au dreptul să își decidă numărul, intervalul și momentul de aducere pe lume a copiilor lor; să își gestioneze sănătatea reproducerii; și să aibă informațiile și mijloacele de a face aceste lucruri, fără discriminare, constrângere și violență. Cu

toate acestea, femeile din instituțiile psihiatrice și centrele de asistență socială nu au avut acces la anticoncepționale. Aceste instituții au înregistrat şi cazuri izolate de avorturi forţate.

Discriminarea: Femeile se bucură de același statut juridic ca și bărbații în legislaţia de familie, muncă, proprietate, naționalitate, de moștenire și în sistemul judiciar. Legea prevede plata egală pentru muncă egală, și, în general, a fost respectată de autorități în cursul anului. În luna mai a intrat în vigoare o nouă lege privind egalitatea între femei și bărbați în serviciile publice și în politică, care a modificat 15 legi existente. Legea impune ca femeile să ocupe un minim de 40% de posturi de conducere în guvern și în funcţiile politice; interzice publicitatea care promovează mesaje discriminatorii sau stereotipuri; interzice limbajul și imaginile din mass-media și publicitate sexiste și discriminatorii; precizează responsabilitățile angajatorilor în asigurarea unui loc de muncă fără discriminare și hărțuire sexuală; și introduce două săptămâni plătite de stat pentru concediu de paternitate. Biroul Național de Statistică a raportat o proporție aproape egală a bărbaților și femeilor angajate, cu 51% și respectiv 49%. O evaluare a Planului național de acțiune privind egalitatea de gen pentru 2010-15 a raportat o reducere a diferențelor salariale între bărbați și femei, de la 28% în 2010 la 12,4% în 2015. În 2014 femeile primeau 87,6% din salariul unui bărbat. Deşi proporția numărului femeilor în poziții de conducere nu s-a modificat pe parcursul anului, numărul de femei în organele de aplicare a legii şi armată a crescut. Pe parcursul anului 23% din persoanele din armată au fost femei.

Copiii

Înregistrarea naşterii: Persoanele pot dobândi cetățenia prin naștere în țară, prin părinții lor, prin adopţie, recuperare, naturalizare sau prin anumite acorduri internaționale. Înregistrarea nașterii este gratuită pentru toți cetățenii. A rămas o problemă lipsa certificatelor de naștere pentru un număr de copii, în special în zonele rurale și în familiile de romi. Observatorii au estimat că peste 1.000 de copii nu au avut documente de identitate.

Educaţia: Învățământul primar a fost gratuit și obligatoriu până la clasa a noua. Educația copiilor romi a rămas o problemă în timpul anului, cu numai jumătate din numărul copiilor din comunitățile de romi care au frecventat școala. De exemplu, în gimnaziul din satul Vulcănești, raionul Nisporeni, doar 15 dintre cei 180 de elevi romi înscrişi la şcoală au frecventat cursurile şi doar unul din 5 copii a frecventat instituțiile preșcolare. Potrivit reprezentanților romi, absenteismul și abandonul școlar în comunitățile de romi a fost din cauza sărăciei și temerii de discriminare. Fetele rome au fost vulnerabile să rămână la un nivel scăzut de educaţie datorită rolului pe care trebuiau să îl joace în familiile lor, muncii sezoniere și migrației, atitudinilor discriminatorii din școli, iar în unele cazuri, căsătoriilor timpurii. Aproape jumătate dintre femeile rome nu au fost școlarizate oficial și doar 52% din fetele rome erau în învățământul primar în 2013, comparativ cu 84% din fete nerome și 55% din băieți romi, cu proporții mai mici de fete în învățămîntul secundar și la universitate.

Abuzul aupra copiilor: Deşi legea interzice neglijarea copilului şi anumite forme specifice de abuz, cum ar fi cerşitul forţat, abuzul asupra copiilor a rămas o problemă. O unitate specială pentru minori şi drepturile omului din cadrul Procuraturii a fost răspunzătoare de asigurarea unei atenţii speciale şi expertiză pentru copii victime sau pentru infractorii minori. Potrivit UNICEF, unitatea se confruntă cu dificultăţi organizatorice, deoarece activitatea sa de multe ori s-a suprapus cu cea a altor secţii, creând astfel conflicte de competenţă.

Procuratura Generală şi procurorii raionali au investigat 513 cazuri de încălcare a drepturilor copilului în 2015, a emis recomandări în 269 de cazuri şi a iniţiat 38 de acţiuni penale. Procurorii au trimis în instanţă 355 de cazuri. Cazurile au inclus litigii de divorţ, scoaterea ilegală a copiilor din ţară, încălcări comise de cadrele didactice, precum şi abuzul parental. În 2015 procurorii au raportat 698 de cazuri de minori care au fugit de acasă din cauza abuzulurilor.

Un studiu al UNICEF publicat în 2014 a arătat că 76% din minorii sub vârsta de 14 ani au fost supuşi la violenţe cel puţin o dată în timpul vieţii lor. În 45% din cazuri, copiii au raportat violenţe fizice; 69% au raportat abuzuri psihologice. Fetele rome s-au confruntat cu o vulnerabilitate crescută la violenţă. Procuratura a raportat o creştere a abuzului sexual şi a cazurilor de violenţă domestică împotriva minorilor şi a iniţiat 332 de acţiuni în acest sens în 2015.

Potrivit Ministerului Muncii, Protecţiei Sociale şi Familiei, serviciile inadecvate pentru victime, lipsa unor metode fiabile pentru a urmări cazurile şi mecanismele juridice insuficiente pentru a preveni abuzul sau pentru a oferi o protecţie specială victimelor au împiedicat eforturile de protecţie a minorilor. Ministerul a remarcat faptul că peste 25% din minori au raportat că părinţii i-au bătut şi 15% au declarat că nu aveau hrană şi îngrijire. Aproximativ 10% din părinţi au recunoscut că îi abuzează emoţional sau fizic pe copiii lor.

Căsătoria timpurie şi forţată: Vârsta minimă legală pentru căsătorie este de 16 ani pentru femei şi 18 pentru bărbaţi. Nu au existat statistici oficiale privind căsătorii între minori.

Exploatarea sexuală a copiilor: Procuratura Generală este responsabilă pentru investigarea şi urmărirea penală a cazurilor de abuz sexual asupra copiilor. Întreţinerea de relaţii sexuale cu minorii în scop comercial se pedepseşte ca viol. Vârsta minimă pentru relaţii sexuale consensuale este de 16 ani. Legea interzice producerea, distribuirea, difuzarea, importul, exportul, vânzarea, schimbul, utilizarea sau deţinerea de pornografie juvenilă, iar cei care încalcă legea sunt pasibili de închisoare de la unu la trei ani.

Observatorii au raportat cazuri de prostituţie a minorilor şi de turism sexual cu minori pe parcursul anului. În aprilie procurorii au percheziţionat locuinţele a 5 bărbaţi şi au găsit peste 1.000 de fişiere foto şi video cu pornografie juvenilă. Fişierele au inclus imagini pornografice cu copii cu vârste cuprinse între 4 şi 12 ani. Potrivit procurorilor, suspecţii au distribuit fişierele foto şi video în timpul ultimilor doi ani. Suspecţii sunt pasibili de închisoare până la 3 ani.

Copii instituţionalizaţi: Dezinstituționalizarea copiilor a continuat pe parcursul anului. Autoritățile au închis mai mult de 20 de școli-internat din 2007, rezultând într-o scădere de 40% a numărului de copii instituționalizați. ONG-urile estimează că 25% din copiii de la orfelinate au avut unul sau doi părinți în viață, care i-au abandonat când au plecat din țară în căutare de locuri de muncă. Minorii din instituțiile rezidențiale au fost supuşi unui risc mai mare de șomaj, exploatare sexuală, trafic de persoane și sinucideri în comparație cu copiii crescuţi în familii. În timpul anului au existat 3.000 de minori instituționalizați în țară. În februarie Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Sănătății, și UNICEF au semnat un memorandum cu ONG-urile pentru a lansa un proiect de sprijinire a familiilor vulnerabile.

UNICEF a estimat că 50% din copiii instituționalizați au avut dizabilități. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a menținut școlile-internat pentru minorii cu dizabilități și instituțiile care furnizează temporar (până la un an) adăpost, consiliere și alte forme de asistență pentru copiii care provin din familii social vulnerabile.

În septembrie ONG-ul La Strada și coaliţia de ONG-uri Antiviolența a făcut o declarație cu privire la lipsa de acțiune guvernamentală în abordarea problemei copiilor străzii, după ce într-un reportaj de televiziune s-a descoperit că peste 20 de minori trăiesc în ruinele unui hotel abandonat din Chișinău. Minorii supraviețuiau prin cerșit, hoție și furturi din buzunare.

ONG-urile a declarat că organele de implemetare a legii și serviciile de protecție a minorilor au fost neglijente și neprofesioniste în soluţionarea problemei copiilor străzii. Psihologii ONG-ului La Strada au descoperit numeroase tentative de sinucidere de către copii la unitatea finanțată de guvern pentru plasarea temporară a copiilor victime ale maltratării. La Strada a mai făcut declarații pe tot parcursul anului acuzând organele de implementare a legii și funcționarii din justiție de proasta soluţionare a cazurilor. Majoritatea încălcărilor au implicat acte de corupție, blamarea victimei și neregularități procedurale din partea ofițerilor de poliție, a procurorilor și a judecătorilor. ONG-ul a citat numeroase cazuri în care autoritățile victimizau din nou minorii, forțându-i să se confrunte cu agresorii lor și eliberându-i pe aceştia din arestul preventiv, ceea ce le permitea să ia legătura cu victimele.

Răpirile internaţionale de copii: Țara este parte la Convenția de la Haga din 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii. Vezi: Departamentul de Stat, *Annual Report on International Parental Child Abduction (Raportul anual privind răpirile internaționale de copii de către unul din părinţi)*, la http://travel.state.gov/content/childabduction/en/legal/compliance.html

Antisemitismul

Comunitatea evreiască numără între 15.000 și 25.000 de persoane, inclusiv 2.000 care locuiesc în Transnistria. Comunitatea evreiască a raportat patru acte de vandalism în timpul anului. În martie membrii sinagogii din Orhei au găsit sulul Torei aruncat pe podea și alte obiecte religioase profanate. Într-un alt caz, persoane necunoscute au profanat aproximativ 10 morminte din

cimitirul evreiesc din Soroca. O anchetă a incidentului era în curs de desfăşurare la sfârşitul anului.

Restituirea proprietăţii a continuat să fie o problemă pentru comunitatea evreiască și nu există încă legislație în Moldova pentru a aborda această problemă.

La 22 iulie Parlamentul a aprobat Raportul Comisiei Elie Wiesel privind Holocaustul, prin emiterea unei declarații prin care se condamnă exterminarea şi persecutarea evreilor de către forțele germane naziste și colaboratorii lor români pe teritoriul actual al Moldovei în timpul celui de-al doilea război mondial. Declarația a condamnat şi încercările de negare sau ignorare a Holocaustului și a adus omagiu victimelor şi supravieţuitorilor acestuia.

Traficul de persoane

Vezi: Departamentul de Stat, *Trafficking in Persons Report* (*Raport privind traficul de persoane)* la http://www.state.gov/j/tip/rls / tiprpt /

Persoanele cu dizabilităţi

Legea interzice discriminarea persoanelor cu dizabilități fizice, senzoriale, intelectuale și mentale în ocuparea forței de muncă, educație, accesul la facilitățile publice, de îngrijire a sănătății sau furnizarea altor servicii guvernamentale, dar autoritățile au aplicat rareori legea. Se interzice companiilor de construcții proiectarea sau construcția de clădiri fără acces pentru persoanele cu dizabilități și impune companiilor de transport dotarea cu vehicule pentru a satisface nevoile persoanelor cu handicap. Legea prevede, de asemenea, că autoritățile din transporturile rutiere, feroviare şi aeriene au obligația de a asigura accesul persoanelor cu handicap și de a adapta spațiile publice și de transport pentru a asigura accesul persoanelor care se deplasează în scaune cu rotile. Administrația aeroportului trebuie să asigure personal de însoțire pentru persoanele cu handicap. Autoritățile au pus în aplicare prevederile legii numai într-o măsură limitată în timpul anului.

Un raport comun lansat în 2015 de către Mental Disability Advocacy Center în parteneriat cu Parteneriatul ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități a constatat că, în ciuda unor progrese în promovarea a drepturilor persoanelor cu handicap din țară prin servicii incluse și comunitare extinse, au rămas multe neajunsuri. Raportul a remarcat faptul că mai mult de 1.700 de copii cu dizabilități mintale sau intelectuale a rămas în instituțiile de învățământ segregate, în timp ce autoritățile au privat între 3.000 şi 4.000 de persoane de capacitatea lor juridică și le-au pus sub controlul complet al tutorilor (persoanele nu pot să se căsătorească, să divorțeze, să semneze un contract de muncă sau să refuze tratament medicamentos etc.). Mulți tutori au hotărât să plaseze persoanele cu dizabilități în instituții închise împotriva voinței lor. Observatorii au notat, de asemenea, violență și abuz, inclusiv cazuri de viol și avort forțat, în instituții segregate pentru persoanele cu dizabilități mintale. Deși legea prevede drepturi de vot egale pentru toate persoanele cu dizabilități, inclusiv dizabilități mintale, legea nu permite

persoanelor cu dizabilități mintale fără capacitate juridică să voteze. În mai 2015 Parlamentul a votat eliminarea din codul electoral prevederea care permitea persoanelor fără capacitate juridică să voteze. Din 184.000 de persoane cu handicap înregistrate în țară, 13.000 au fost copii. Legea dă dreptul minorilor cu dizabilități la școlarizarea la domiciliu oferită de guvern, dar în zonele rurale acest serviciu a fost limitat. În multe cazuri minorii cu dizabilități au refuzat să meargă la școală pentru a evita discriminarea. Școlile au fost adesea prost echipate pentru a răspunde nevoilor copiilor cu dizabilități. Unii minori cu dizabilități au frecventat școlile obișnuite, în timp ce autoritățile au plasat alţi minori în școli-internat sau au fost educaţi la domiciliu.

În Transnistria copiii cu dizabilități au frecventat rareori școala și nu au avut acces la resurse speciale.

Reglementările oficiale au prevăzut obligativitatea asigurării accesului în clădiri pentru persoanele cu handicap. Deşi multe clădiri nou construite sau reconstruite au fost accesibile, clădirile mai vechi de multe ori nu au fost accesibile. Peste 70% din instituțiile publice nu au avut rampe de acces pentru persoanele cu handicap. Potrivit asociației pentru persoanele cu dizabilități Motivaţie, doar 1% din clădirile din Chișinău au fost accesibile. Chiar și în cazul în care existau rampe, adesea acestea nu asigurau accesul scaunelor cu rotile standard sau erau prea abrupte sau alunecoase. Cele mai multe rampe de la punctele de trecere a străzii nu ofereau un acces corespunzător pentru utilizatorii de scaune cu rotile. Persoanele cu mobilitate limitată s-au plâns de lipsa accesului la transportul public și instituțiile publice, precum şi de lipsa locurilor de parcare desemnate. Direcția de Asistență Socială din cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei și Agenția Națională a Forței de Muncă sunt responsabile pentru protejarea drepturilor persoanelor cu dizabilităţi.

Potrivit observatorilor electorali, în alegerile prezidențiale accesul independent pentru persoanele cu handicap la secțiile de votare nu a fost asigurat în peste 60% din secțiile de votare observate, în timp ce în peste 20% din secțiile de votare, observatorii au constatat că amplasarea nu era potrivită pentru alegătorii cu dizabilităţi.

În 2015 Autoritatea Aviației civile a organizat cursuri pentru operatori aerieni, însoțitorii de zbor și personalul administrativ al aeroportului cu privire la normele pentru deservirea pasagerilor cu dizabilităţi. Pregătirea a acoperit aspecte precum drepturile persoanelor cu dizabilități pe durata zborului, comunicarea eficientă fără discriminare, sprijinul adecvat pentru persoanele cu handicap de mobilitate, precum și utilizarea scaunelor cu rotile.

Gama serviciilor sociale disponibile pentru persoanelor cu handicap cuprinde servicii specializate, cum ar fi asistență socială, sprijin și consiliere pentru a promova incluziunea socială. Au existat 114 centre de servicii comunitare pentru persoanele cu dizabilități care au deservit aproximativ 4.700 de beneficiari. Au existat, de asemenea, 16 grupuri de sprijin mobil pentru acordarea de asistență socială, medicală și suport psihologic pentru 481 de beneficiari.

Guvernul a bugetat 9,5 milioane de lei (475.000 de dolari) pentru servicii destinate persoanelor cu handicap în 2015.

Au existat 7.000 de persoane la nivel național cu dizabilități de vedere, dintre care 3.500 erau complet oarbe. În timpul alegerilor locale din 2015 Comisia Electorală Centrală a testat pentru prima dată un proiect-pilot pentru a oferi buletine de vot în alfabetul Braille în toate secțiile de votare pentru persoanele cu dizabilități de vedere. Potrivit misiunii de observare a alegerilor prezidențiale Promo-Lex, în ziua alegerilor 36% din secțiile de votare nu au fost accesibile pentru persoanele cu deficiențe de mobilitate (lipsa de rampe de acces, secții de votare aflate la etajul al doilea) și 33% din secțiile de votare nu aveau condiţii corespunzătoare de votare pentru persoanele cu deficiențe de vedere (iluminare insuficientă, lipsa de ochelari de vedere sau a buletinelor de vot în alfabetul Braille).

Potrivit unui studiu realizat în 2015, doar 43% din persoanele cu dizabilități din țară au fost angajate în câmpul muncii.

Persoanele cu dizabilități psihosociale și intelectuale din instituțiile rezidențiale și spitalele de psihiatrie au fost cele mai vulnerabile la abuzuri. ONG-urile pentru drepturile omului au menționat că instituțiile rezidențiale prezentau riscuri ridicate pentru abuz fizic, deţinere involuntară, medicație forțată, viol și alte tipuri de abuz. Femeile au fost adesea supuse la avorturi forțate și contracepție. ONG-urile au raportat o rată ridicată a mortalității în instituțiile psihiatrice. Pacienţilor din spitalele de psihiatrie nu li s-a permis suficient timp în aer liber.

IDOM a identificat 2 cazuri de plasare a orfanilor și minorilor din familii defavorizate în instituții psihiatrice pentru o perioadă de 4 până la 6 luni. Într-un caz, o instituție plasat un tânăr în vârstă de 15 ani cu dizabilități intelectuale ușoare într-un salon pentru adulți cu dizabilități mintale semnificative și l-a supus la un tratament medicamentos antipsihotic intensiv ca pedeapsă pentru spargerea unei ferestre.

Mecanismele pentru rezidenții din instituțiile psihiatrice de depunere a plângerilor nu au fost funcționale în timpul anului. Penitenciarele nu au avut condiții adecvate pentru detenția persoanelor cu handicap, ceea ce a condus la un tratament inuman și degradant. Din cei 7.600 de deținuți din penitenciare în timpul anului, 206 au fost persoane cu handicap, inclusiv 59 cu dizabilități fizice, 19 cu deficiențe de auz și 33 cu dizabilități de vedere. Un raport din 2014 al raportorului special al ONU privind sărăcia extremă și drepturile omului a menționat că autoritățile au continuat să comită abuzuri grave, cum ar fi neglijarea, abuzul mental şi fizic, precum și violența sexuală, împotriva persoanelor cu dizabilități psihosociale și intelectuale. Raportorul a exprimat, de asemenea, îngrijorarea cu privire la condiţiile nesanitare şi neigienice.

Guvernul a înfiinţat cu sprijinul ONU Centrul Național de Management în Sănătate din cadrul Ministerului Sănătății pentru a se ocupa de plângerile depuse de persoanele cu dizabilităţi sociale, neurologice sau intelectuale. În același timp, 13 avocați au oferit servicii juridice gratuite pentru pacienţii instituţiilor psihiatrice.

Rata mortalității în instituțiile de sănătate mintală a fost semnificativ mai mare decât în alte instituții de îngrijire a sănătății. Autoritățile nu au efectuat studii concludente privind decesele din aceste instituții. Nivelul de tratament în instituțiile psihiatrice a fost inferior.

Observatorii pentru drepturile omului au criticat sistemul de tutelă din țară. O persoană plasată sub tutelă își pierde total reprezentarea în fața legii și nu se poate angaja în acte sociale și juridice, cum ar fi căsătoria, votarea, solicitarea de beneficii sociale, consimțământul sau refuzul la tratament medicamentos.

Deşi legea prevede oportunități egale de angajare și interzice discriminarea împotriva persoanelor cu handicap (cu excepția locurilor de muncă ce necesită standarde specifice de sănătate), mulți angajatori fie nu au reușit să acomodeze sau au evitat să angajeze astfel de persoane. Legea cere ca 5% din forța de muncă în companii cu 20 sau mai mulți angajați să fie persoane cu dizabilități. Persoanele cu dizabilități au dreptul legal la două luni de concediu anual plătit și la o zi de lucru de șase ore, beneficii care au făcut ca angajatorii să fie mai puțin dispuși să le angajeze.

Legislaţia transnistreană prevede protecția drepturilor persoanelor cu handicap în domeniile educație, sănătate și ocuparea forței de muncă. Informații fiabile cu privire la tratamentul persoanelor cu handicap în Transnistria nu au fost disponibile.

Minorităţi naţionale/rasiale/etnice

Grupul roma a continuat să fie unul dintre grupurile minoritare cele mai vulnerabile din țară și s-a confruntat cu un risc mai mare de marginalizare, subreprezentare în luarea deciziilor politice și cu niveluri ridicate de analfabetism și prejudecăți sociale. Romii au avut un nivel mai scăzut de educație, un acces mai limitat la asistență medicală, înregistrând o rată a șomajului mai mare decât populația generală (vezi Secțiunea 7.d.).

Deşi recensământul din 2004 înregistra un număr de 12.271 de romi în țară, studii independente au estimat o populație totală între 15.000 și 28.000. ONG-urile au afirmat că formularele de recensământ guvernamentale au permis persoanelor să se identifice cu un singur grup etnic, iar mulți romi au refuzat să se identifice ca atare.

Nivelul de alfabetizare a romilor a fost cu mult sub media națională. Potrivit familiilor de romi, atât colegii de şcoală, cât și profesorii i-au supus pe copiii lor la discriminare. Autoritățile nu au avut un mecanism eficient de a rezolva problema familiilor vulnerabile ai căror copii nu au frecventat şcoala.

Aproximativ 60% din familiile de romi locuiau în mediul rural. Unele comunități de romi nu au avut apă curentă, instalații sanitare și de încălzire. Alte probleme cu care se confruntă romii au inclus lipsa de servicii de asistență medicală de urgență în așezările izolate, un tratament inechitabil sau arbitrar din partea personalului sanitar, un decalaj între romi și ne-romi la tarifele

asigurărilor de sănătate, precum și discriminarea romilor pe piața muncii. Rata șomajului pentru romi a fost de 29%, comparativ cu 6,7% pentru populația neromă. Au existat doar trei romi aleși în consiliile din administraţia publică locală.

Guvernul a stabilit mediatori în comunitățile de romi în 2013. Acești mediatori au acționat ca intermediari între comunitatea romă și autoritățile publice locale, au mediat dispute și au înlesnit accesul comunității la serviciile publice. ONG-urile rome au raportat fonduri insuficiente sau inexistente pentru mediatorii comunitari și reticență din partea primarilor de a angaja romi mediatori comunitari în multe zone rurale. Din septembrie au existat 13 mediatori comunitari romi angajaţi oficial, doi dintre ei cu jumătate de normă. Pe parcursul anului guvernul nu a luat măsuri pentru a combate discriminarea împotriva romilor sau pentru a asigura participarea efectivă a femeilor rome la viaţa publică.

În iunie raportorul special al ONU privind problemele minorităților, Rita Izsak-Ndiaye, a remarcat marginalizarea economică, socială și politică a romilor, precum și cazuri de discriminare și xenofobie împotriva comunităților rome. Ratele de abandon şcolar pentru elevii romi au fost semnificativ mai mari decât media națională, romii de multe ori nu aveau acte de identitate corespunzătoare, iar reprezentanții romi şi-au exprimat îngrijorarea că romii erau în mare parte absenţi de la procesele de luare a deciziilor și din viaţa publică.

În Transnistria autoritățile au continuat să intimideze părinții, studenții și administraţia școlilor care foloseau grafia latină. Autoritățile din regiune au cerut procură de la ambii părinți pentru a permite copiilor lor să treacă prin punctele de control de la frontiera administrativă. Părinții și administraţiile şcolare au considerat acest lucru un abuz pentru libera circulație și un obstacol pentru copiii care doreau să studieze în limba lor maternă.

Actele de violență, discriminarea și alte abuzuri bazate pe orientarea sexuală și identitatea de gen

Legea interzice discriminarea la angajarea în muncă pe motive de orientare sexuală. Discriminarea socială bazată pe orientarea sexuală și identitatea de gen a continuat pe parcursul anului.

În timpul anului ONG-ul GenderDoc-M a raportat 47 de cazuri de discriminare, incidente și infracţiuni bazate pe orientarea sexuală. De asemenea, a raportat că instanțele au examinat nouă cazuri de încălcări ale drepturilor persoanelor LGBTI, inclusiv prejudecăţi homofobe, infracțiuni motivate de ură, discriminări, precum și eliberarea actelor de identitate pentru transsexuali.

Bărbații homosexuali au fost adesea victime ale discriminării, însă au fost raportate şi abuzuri verbale și fizice împotriva lesbienelor. În cele mai multe cazuri, ofițerii de poliție au fost reticenți să deschidă cazuri împotriva făptașilor.

În iunie 2015 un bărbat a bătut-o pe vecina lui lesbiană. Făptașul ar fi declarat că persoanele ca ea nu merită să trăiască și a declarat că, chiar dacă el a bătut-o, autoritățile nu îl vor trage la răspundere. Victima a depus o plângere la organele de imlementare a legii, care au refuzat să o accepte. Potrivit organizaţiei Genderdoc-M, intervenția avocatului victimei a obligat poliția să accepte plângerea. Când victima s-a întors acasă, vecinul ei a atacat-o din nou. Poliția a reacţionat şi l-a reținut pe făptaș. Instanța a dispus ca făptașul să plătească o amendă de 8.000 de lei (400 de dolari) și daune morale în valoare de 5.200 de lei (260 de dolari).

Genderdoc-M a raportat numeroase cazuri de atacuri verbale și fizice împotriva persoanelor LGBTI în cursul anului. La 7 martie persoane necunoscute au atacat un bărbat homosexual cu o puşcă pneumatică în apartamentul său. Victima a supraviețuit la ceea ce a susţinut că a fost o tentativă de omor și a alertat poliția, care a demarat o anchetă.

Genderdoc-M a raportat că opt cazuri de discriminare pe motive de orientare sexuală sau identitate de gen au fost examinate la CEDO în cursul anului. În cele mai multe cazuri persoanele LGBTI s-au plâns de limbaj instigator la ură din partea unor organizații religioase și a unor lideri politici.

Organizaţiile din societatea civilă au raportat că transsexualii nu puteau să-şi preschimbe documentele de identitate în timpul sau în urma schimbării de sex și că au suferit discriminări la angajarea în muncă (vezi Secțiunea 7d.).

La 22 mai peste 300 de persoane au participat la al patrulea marș aprobat oficial pentru drepturile persoanelor LGBTI în centrul Chișinăului. La marș, desfășurat sub lozinca „Fără teamă“, au participat atât persoane din comunitatea LGBTI, cât şi din afara comunităţii LGBTI, care au demonstrat pe cinci străzi. Organele judiciare au scurtat traseul inițial din cauza unei contramanifestații organizate de grupuri ortodoxe. Contramanifestanţii au încercat să rupă cordonul de poliție și au aruncat cu ouă în manifestanţi. Poliția a putut preveni ciocnirile și incidentele grave.

Deşi autorităţile au permis persoanelor fizice să-și schimbe numele (de exemplu, de la nume de bărbat la nume de femeie), guvernul nu a permis persoanelor să-şi schimbe sexul indicat pe buletinele de identitate sau pașapoarte. Pe parcursul anului instanțele au examinat două cazuri de cereri de modificare a documentelor de identitate depuse de transsexuali.

În Transnistria raporturile consensuale de același sex sunt ilegale, iar persoanele din comunitatea LGBTI au fost supuse atât discriminării oficiale, cât și discriminării sociale. Un licean din Tighina (Bender) a fost forțat să părăsească școala din cauza hărțuirii din partea colegilor și a profesorilor, bazate pe orientarea lui sexuală. În urma incidentului părinții elevului au încercat să îl interneze într-un spital de psihiatrie. Ulterior elevul a reuşit să fugă din regiunea transnistreană și s-a mutat la Chişinău.

În octombrie o artistă-fotograf de la Tiraspol a încercat să organizeze o expoziție foto a comunităţii LGBTI. Serviciul de securitate local („KGB-ul“) a descins la domiciliu, a amenințat-o și i-a interzis să deschidă expoziţia.

Stigmatul social HIV şi SIDA

Persoanele seropozitive cu HIV continuă să se confrunte cu discriminarea socială şi oficială. În cel mai recent sondaj demografic și de sănătate din țară (2005), 89% din femei si 90,3% din bărbaţi au indicat atitudini discriminatorii față de persoanele seropozitive. Un studiu de percepție privind egalitatea și atitudinile din țară, efectuat în 2015 de către Consiliul pentru prevenirea și combaterea discriminării și de asigurare a egalităţii și Oficiul Înaltului Comisar al ONU pentru Drepturile Omului a raportat că persoanele seropozitive au reprezentat al doilea grup cel mai stigmatizat din țară după membrii comunității LGBTI. Potrivit studiului, seropozitivii au fost în mare parte percepuţi negativ, etichetaţi că „duc o viață sexuală dezordonată“ și sunt în mod frecvent asociaţi cu consumatorii de droguri.

Legea interzice spitalelor și altor instituții de sănătate să refuze internarea sau accesul la serviciile de sănătate sau să solicite taxe suplimentare de la seropozitivi sau cei suspectaţi că sunt seropozitivi. Institutul pentru Drepturile Omului din Moldova și reprezentanții consilierului ONU pentru drepturile omului au raportat cazuri în care instituțiile de îngrijire a sănătății au refuzat să ofere tratament medical adecvat sau au discriminat pacienții seropozitivi din cauza condiției lor.

Spitalele au dezvăluit fără consimţământ condiția de seropozitiv către persoane care nu aveau dreptul să aibă astfel de informații.

În timpul anului au existat rapoarte despre mai multe cazuri de copii seropozitivi forțați să părăsească școala după ce personalul medical a încălcat legile de confidențialitate privind pacienţii și a divulgat condiția de seropozitivi instituţiilor de învăţământ.

Secţiunea 7. Drepturile legate de muncă

a. Libertatea de asociere și dreptul la negociere colectivă

Legea prevede că angajații au dreptul să formeze și să adere la sindicate independente, negocieri colective și să facă greve legale. Guvernul respectat, în general, aceste drepturi, cu limitări. Legea interzice discriminarea antisindicală, dar nu prevede reintegrarea angajaților disponibilizați pentru activitate sindicală. Restricții din lege interzic în mod specific poliției și membrilor forțelor armate să adere la sindicate. Legea nu permite salariaților guvernamentali și angajaților din serviciile esențiale, cum ar fi organele de implementare a legii, cadrele sanitare şi angajaţii din serviciile publice, să facă grevă. Legea interzice grevele în caz de catastrofe naturale, cazuri de epidemie și pandemie, precum și în situații de urgență de stat. Autoritățile pot impune arbitrajul obligatoriu, la cererea uneia dintre părți într-o dispută. Nu există anumite

categorii de angajați excluși din sau protejaţi diferit prin lege. Codul muncii prevede libertatea de asociere şi de negociere colectivă.

Guvernul a instituit un mecanism relativ eficient de a pune în aplicare legile aplicabile prin intermediul Inspectoratului de Stat al Muncii (ISM) din cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei și al Procuraturii Generale, care au răspunderea pentru aplicarea prevederilor legislației muncii. Dreptul la negocieri colective și dreptul la organizare nu au fost întotdeauna respectate. Legea nu prevede sancțiuni eficiente pentru încălcarea libertății de asociere şi nu prevede sancțiuni pentru încălcarea drepturilor sindicale.

Conform legii, nerespectarea intenționată a dreptului de a negocia și de a modifica acordurile colective sau încălcarea condițiilor negociate se pedepseşte cu amendă de la 1.000 la 1.500 lei (între 50 şi 75 de dolari). Refuzul neîntemeiat al angajatorului de a semna un contract colectiv de muncă se pedepsește cu amendă de la 2.000 la 2.500 de lei (între 100 și 125 de dolari). Legea prevede amenzi de la 2.000 la 3.500 de lei (între 100 și 175 de dolari) pentru încălcarea drepturilor angajaților de a forma sau de a adera la sindicate.

Resursele, inspecțiile și căile de atac au fost, în general, inadecvate, mai ales din cauza adoptării de către Parlament a unei legi în martie care a interzis activități de control ale statului, inclusiv cele prevăzute de ISM.

Codul muncii prevede ca inspectoratul să colaboreze cu alte instituții, inclusiv organizațiile de afaceri/patronatele și sindicatele. Metodele de cooperare se stabilesc prin acord între părți. Potrivit ISM și Confederației Naționale a Sindicatelor din Moldova (CNSM), niciun caz de încălcare a dreptului de organizare și negociere colectivă nu a fost înregistrat în cursul anului. Potrivit CNSM, cu toate acestea, întreprinderile private și companiile cu investiții străine s-au opus frecvent la dreptul angajaților lor de organizare și negociere colectivă. CNSM a susținut că a existat o cooperare redusă între Procuratura Generală și sindicate. Conducerea CNSM considerat că Procuratura a fost afiliată cu puternice interese de afaceri.

Deşi CNSM nu are dreptul legal de a aplica legea, s-a consultat în mod regulat cu angajatorii și cu angajații cu privire la aplicarea legislației muncii, a negociat modalitatea de respectare cu angajatorii și a promovat drepturile angajaților. Din ianuarie până în iunie CNSM a vizitat 301 companii și 31,373 de angajați (inclusiv 27.780 de membri de sindicat) și a documentat 4.647 de încălcări, inclusiv 3.678 de contravenţii de sănătate și protecţia muncii și 981 de încălcări ale codului muncii. CNSM a prezentat informații cu privire la aceste încălcări către ISM. În plus, inspectoratul de muncă al CNSM a avut două activități comune cu ISM la solicitarea membrilor de sindicat.

Guvernul şi angajatorii au respectat, în general, libertatea de asociere și dreptul la negociere colectivă. Organizațiile de muncă au fost independente de guvern, partide politice, angajatori sau asociații patronale. Deşi nu au existat rapoarte că guvernul, partidele politice sau angajatorii au intervenit în funcționarea organizațiilor angajaților, unii angajatori s-au opus la crearea de noi

sindicate. Procurorii pot respinge apelurile sindicatelor întemeiate pe comportament antisindical, iar autoritățile nu au pedepsit presupusele încălcări ale legii sindicale pe parcursul anului. Angajații şi-au exercitat dreptul la grevă prin efectuarea de greve legale în timpul anului. Angajații companiei feroviare de stat au protestat în mod repetat în cursul anului împotriva restanțelor salariale, care s-au ridicat la 80 de milioane de lei (4 milioane de dolari) în luna august și au crescut la 130 de milioane de lei (6,5 milioane de dolari) în octombrie.

b. Interzicerea muncii forţate sau obligatorii

Legea interzice munca forțată sau obligatorie, cu excepții. Legea și o hotărâre de guvern permit autorităților centrale și locale, precum și organismelor militare, să mobilizeze populația adultă în anumite condiții, cum ar fi în cazul unui dezastru național, și să folosească astfel de muncă pentru dezvoltarea economiei naționale. Guvernul nu a invocat această dispoziție în cursul anului. Sancțiunile pentru persoanele care angajează lucrători în munca forțată variază de la 2 ani la 15 ani închisoare și au fost suficient de severe pentru a descuraja încălcările, dar au fost rareori impuse.

Guvernul nu a aplicat legea eficient. Resursele, inspecțiile și căile de atac pentru munca forțată, în general, au fost inadecvate. Bărbații și femeile au fost supuşi traficului de muncă în Rusia, Turcia, Cipru și Emiratele Arabe Unite. Traficul intern a vizat toate regiunile țării. Traficul intern de muncă s-a concentrat în principal pe ferme agricole și cerșetorie în marile oraşe.

Traficul intern pentru cerșit și exploatarea prin muncă a fost în mod constant în creștere. ONG-urile și căminele care au adăpostit și au oferit servicii pentru victimele traficului au raportat cazuri de trafic intern. Complicitatea oficială la trafic a continuat să fie o problemă semnificativă în țară. Guvernul a încercat să reducă complicitatea prin urmărirea penală a celor implicați. Cu toate acestea, doar funcţionari mărunţi, cum ar fi coordonatorul de locuințe sociale din Cahul și mai mulți ofițeri de poliție din Chișinău au fost urmăriţi penal.

Vezi şi: Departamentul de Stat, *Trafficking in Persons Report* (*Raportul privind traficul de persoane)*, la http://www.state.gov/j/sfat/SPN tiprpt/

c. Interzicerea muncii minorilor şi vârsta minimă la angajare

Vârsta minimă la angajare este de 16 ani. Legea permite minorilor cu vârste cuprinse între 16 și 18 ani să muncească în condiții speciale, inclusiv program de lucru mai scurt (35 de ore de lucru pe săptămână), dar interzice lucrul în timpul nopții, la sfârşit de săptămână, în schimburi de lucru în timpul vacanțelor, sau ore suplimentare. Cu permisiunea scrisă de la un părinte sau tutore, minorii în vârstă de 15 ani pot lucra. Munca pentru minorii între 15 sau 16 ani nu trebuie să depășească 24 de ore pe săptămână. Minorii sub 18 ani nu au voie să efectueze activități riscante şi periculoase în 30 de ramuri industriale, inclusiv construcţii, agricultură, industria alimentară și industria textilă. Legea interzice cele mai grave forme ale muncii minorilor și prevede pedepse

de 3 ani până la 15 ani de închisoare pentru persoanele care angajează minori în astfel de activități. În circumstanțe agravante instanțele pot ridica pedeapsa la închisoare pe viață.

Autorităţile nu au aplicat în mod eficient protecția legală și munca minorilor a rămas o problemă. Infracțiunile care constau în cele mai grave forme muncă a minorilor prevăd pedeapsa cu închisoarea de la 6 la 10 ani pentru muncă forțată și amenda de la 100.000 la 175.000 de lei (între 5.000 şi 8.750 de dolari). Infracțiunile comise de un grup de infractori care produc vătămări corporale grave sau moartea au o pedeapsă cu închisoarea de la 7 la 15 ani și amendă de la 125.000 la 200.000 de lei (între 6.250 și 10.000 de dolari). Traficul de minori și implicarea în munca minorilor sunt pedepsite cu închisoare de la 10 la 12 ani și amendă de la 200.000 la 300.000 de lei (între 10.000 și 15.000 de dolari). În cazurile cu circumstanțe agravante legea prevede 15 ani de închisoare și amendă de la 300.000 la 400.000 de lei (între 15.000 și 20.000 de dolari). Pentru recidiviști, grupuri de infractori sau implicarea copiilor sub vârsta de 14 ani, sancțiunile pot include condamnări pe viață și amenzi de la 400.000 la 500.000 de lei (între 20.000 și 25.000 de dolari) .

Prostituția copiilor se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani. Pornografia juvenilă este pedepsită cu închisoare de la 1 an la 3 ani închisoare și amendă de la 150.000 la 250.000 de lei (între 7.500 și 10.000 de dolari). Implicarea minorilor în activități ilegale se pedepsește cu închisoare până la 7 ani sau amendă de la 27.500 la 52.500 lei (între 1.380 și 2.630 de dolari). Implicarea minorilor în folosirea ilicită de droguri, medicamente sau alte substanțe cu efecte toxice se pedepsește închisoare de până la 6 ani sau amendă de la 27.500 la 52.500 lei (între 1.380 și 2.630 de dolari) .

Încălcarea legislației muncii, de protecție a sănătății și de protecție a muncii referitoare la minori se sancționează cu amendă de la 6.000 la 7.500 de lei (între 300 și 375 de dolari) pentru persoane fizice, de la 12.500 la 17.500 de lei (între 625 și 875 de dolari) pentru oficiali și de la 20.000 la 24.000 de lei (între 1.000 și 1.200 de dolari) pentru persoane juridice. Supunerea minorilor la activități care prezintă pericol pentru viață și sănătate se pedepsește cu amendă de la 5.000 la 7.500 de lei (între 250 și 375 de dolari) pentru persoane fizice, de la 12.500 la 20.000 de lei (între 625 și 1.000 de dolari) pentru oficiali și de la 20.000 la 25.000 de lei (între 1.000 și 1.250 de dolari) pentru persoane juridice.

Potrivit oficialilor guvernamentali, sancțiunile pentru infracțiuni care implică cele mai grave forme ale muncii minorilor au fost suficiente pentru a descuraja încălcările. Părinții proprietari de fermă sau care au lucrat la ferme și-au trimis deseori copiii să lucreze pe câmp sau să îşi găsească alte locuri de muncă. Potrivit datelor guvernamentale, 24,3% din copiii cu vârste între 5 și 14 ani și 4,6% dintre adolescenții cu vârste între 15 și 17 ani au intrat în categoria minorilor lucrători. Marea majoritate a minorilor lucrători a muncit în întreprinderi de familie sau la fermele de familie.

Minorii au fost supuşi la traficul de muncă în țară, la cerșetorie și explotare sexuală.

Vezi şi: Departamentul Muncii, *Findings on the Worst Forms of Child Labor*, (*Constatări privind cele mai grave forme ale muncii minorilor)*, la http://www.dol.gov/ilab/reports/child-labor/findings/

d. Discriminarea cu privire la angajarea în muncă și profesie

Legea interzice discriminarea pe bază de sex, vârstă, rasă, culoare, naționalitate, religie, opinie politică, origine socială, domiciliu, handicap, condiție de seropozitiv cu HIV, de apartenență sau activitate sindicală, precum și alte criterii care nu au legătură cu calitățile profesionale, cum ar fi orientarea sexuală. Legea cere angajatorilor să asigure șanse şi tratament egal pentru toţi angajații, fără discriminare, să aplice aceleași criterii pentru a evalua munca fiecărui angajat și să asigure condiții egale pentru bărbați și femei cu privire la locul de muncă și obligațiile familiale. Legea definește și interzice discriminarea directă și indirectă, precum și cele mai grave forme de discriminare, care includ discriminarea bazată pe două sau mai multe motive protejate. Legea mai prevede înființarea unui Consiliu pentru prevenirea și combaterea discriminării și desigurare a egalităţii, responsabil cu examinarea plângerilor de discriminare și cu efectuarea de recomandări. Guvernul nu a aplicat în mod eficient legea.

Legea prevede amenzi pentru contravenţii, de la 5.000 la 22.500 de lei (între 250 şi 1.130 de dolari), care au fost considerate suficiente pentru a le descuraja.

S-a înregistrat discriminarea la angajarea în muncă sau profesie cu privire la sex, existența unei dizabilităţi, statutul de minoritate, orientarea sexuală și identitatea de gen, precum și la condiția de seropozitiv. CNSM a raportat cazuri frecvente de angajatori care au refuzat angajarea femeilor gravide, deoarece munca era asociată cu beneficii suplimentare care trebuiau plătite după naștere. Absolvenţii de universităţi şi colegii erau frecvent respinși la angajare din cauza unei pretinse lipse de experienţă.

e. Condițiile acceptabile de lucru

Există salarii minime separate pentru sectorul public și cel privat. În luna mai guvernul a stabilit salariul minim lunar pentru sectorul privat la 2.100 lei (105 dolari) pe lună (în funcție de media de 169 de ore de lucru pe lună), în timp ce salariul minim lunar pentru angajații din sectorul public a rămas neschimbat, la 1.000 de lei (50 de dolari). Conform datelor oficiale, nivelul minim lunar de subzistență a fost de 1.814 de lei (91 de dolari) în prima jumătate a anului. Potrivit CNSM, începând cu luna septembrie, restanțele salariale au fost de peste 139,5 milioane de lei (7 milioane de dolari), inclusiv peste 78 de milioane de lei (3,9 milioane de dolari), datorate de companiile de stat pentru 11.265 de angajați; 55 de milioane de lei (2,8 milioane de dolari), datorate de companii private pentru 5.283 de angajați; peste 5,6 milioane de lei (280.000 de dolari) de către companiile municipale pentru 1.114 angajați și 181.000 de lei (9.050 de lei) datorate de instituțiile publice pentru 152 de angajați. Legea stabilește săptămâna de muncă maximă la 40 de ore, cu compensații pentru orele suplimentare, prevede cel puțin o zi liberă pe săptămână și impune un concediu anual plătit de cel puțin 28 de zile calendaristice (cu

excluderea sărbătorilor guvernamentale). Diferitele planuri de concediu cu plată pot fi utilizate în anumite sectoare ale economiei, cum ar fi învăţământul, asistența medicală și serviciile publice. Legea interzice orele suplimentare obligatorii excesive. Angjații străini și migranți au același statut juridic ca și angajații naționali.

Guvernul stabileşte standarde de sănătate şi siguranţă la locul de muncă (SSM), pe care le-a actualizat în cursul anului. Conform legislației muncii, angajații se pot retrage din situații care le pun în pericol sănătatea sau siguranța fără a-şi periclita serviciul.

Codul muncii impune contracte de muncă la angajare. Angajatorii trebuie să înregistreze aceste contracte cu oficialii locali, cu copii trimise la inspectoratele de muncă locale. În august, ISM a raportat 98 de persoane care au fost angajate la 47 de întreprinderi fără documente adecvate, inclusiv 27 de femei și 11 minori. Nu au existat rapoarte de contracte de muncă în sectorul agricol, unde guvernul central nu a avut un mecanism eficient de monitorizare a îndeplinirii condiţiilor legale.

În general guvernul a aplicat cerințele pentru salariul minim, orele de muncă, precum și standardele de sănătate și siguranță la locul de muncă în sectorul oficial, dar nu şi în sectorul neoficial. Legea cere guvernului să stabilească și să monitorizeze standardele de siguranță la locul de muncă, iar ISM a fost responsabil pentru monitorizarea și punerea în aplicare a respectării legislației muncii. Cu toate acestea, în august Parlamentul a adoptat o lege care a delegat funcțiile de aplicare a standardelor SSM Agenției de Sănătate Publică din cadrul Ministerului Sănătății. Inspectoratul a avut 109 inspectori de muncă, dintre care 22 au lucrat la biroul central și 87 la 10 sucursale raionale. În perioada ianuarie-octombrie biroul a efectuat 3.606 inspecții, din care 1.711 au fost inspecții de sănătate și siguranță și 1.895 care au implicat relații de muncă / legislație. Biroul a inspectat 2.971 de firme (întreprinderi, instituții și organizații din sectorul public) care angajaseră peste 121.300 de persoane, inclusiv 75.300 femei și 19 minori. A constatat 36.716 de abateri, inclusiv 17.365 la standardele de sănătate și siguranță și 19.351 la legislația muncii. ISM a trimis 148 de protocoale privind contravenţiile administrative la instanțele de judecată, din care au fost examinate 112, având ca rezultat amenzi de 308.200 lei (15.400 de dolari). Începând din noiembrie sancțiunile pentru contravenţii au variat de la 5.000 la 24.000 de lei (între 250 şi 1.200 de dolari), dar au fost insuficiente pentru a descuraja aceste încălcări. În plus, inspecțiile au scăzut în număr și eficiență ca urmare a adoptării de către Parlament a unei legi privind interzicerea controalelor de stat în luna martie, inclusiv a inspecţiilor ISM planificate și neplanificate. Interdicția a fost ridicată în octombrie.

Economia subterană înfloritoare a reprezentat o parte semnificativă a activității economice a țării. Conform celor mai recente date disponibile, în 2013 economia subterană a reprezentat 23,1% din PIB-ul țării. Conform Organizației Internaționale a Muncii, 30,9% din totalul populației ocupate a avut un loc de muncă neoficial și 68,7% din aceste locuri de muncă au fost în sectorul agricol. Lucrătorii din economia subterană nu au aceleași protecții juridice ca angajații din sectorul oficial. ISM a raportat 123 de persoane care lucrează în sectorul neoficial,

fără documente corespunzătoare, inclusiv 38 de femei și 14 minori. ISM a trimis 62 de protocoale cu privire la contravențiile administrative la instanțele de judecată și a raportat că 24 de persoane și-au recăpătat drepturile. Nu au existat programe sociale guvernamentale destinate lucrătorilor din economia subterană.

Condiţiile economice precare au determinat întreprinderile să cheltuiască mai puțin pe echipamentele de siguranță și să acorde o atenție insuficientă pentru siguranța angajaților. În primele șapte luni ale anului Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a raportat 252 de accidente la locul de muncă. ISM a investigat 63 de accidente, în timp ce comisiile speciale de la companiile respective au investigat alte cazuri. Inspectorii de stat au finalizat investigațiile în 13 cazuri, soldate cu 15 decese, și în 7 accidente, în care au fost grav răniţi 9 angajați. 20 de accidente au rămas în curs de investigare, inclusiv 9 care s-au soldat cu decese. În 2015 inspectorii ISM au investigat 130 din cele 411 de cazuri cu accidente raportate. Comitetele din întreprinderi au investigat alte 281 de cazuri. Un număr mare de incidente a avut loc în industria de procesare (17 accidente grave și 5 decese), construcții (6 accidente grave și 7 decese), agricultură și silvicultură (3 accidente grave și 7 decese). Cele mai frecvente cauze care s-au soldat cu leziuni și decese au fost căderi de la înălțime, degete blocate, impactul cu utilaje sau zdrobirea provocată de utilaje.